

Foaia de parcurs privind inovarea și transferul tehnologic în Republica Moldova

20 octombrie 2022

Cuprins

1. Contextul foii de parcurs.....	5
2. Foi de parcurs individuale	7
OS1: Transferul tehnologic reprezentat în cadrul Consiliului Național al Inovării (CNI).....	7
Indicatori de performanță.....	7
Contextul acțiunii	7
Pericole și bariere.....	8
Instrumente și alianțe	8
Planul de acțiune propus	8
Responsabil de realizarea sarcinii	8
Etape de reper	8
Rezumatul Foii de parcurs OS1: Transferul tehnologic reprezentat în mandatul Consiliului Național pentru Inovare.....	9
OS2: Legea revizuită a parcurilor științifico-tehnologice și a incubatoarelor de inovare stimulează cererea și sporește portofoliul de proiecte.	10
Indicatori de performanță.....	10
Contextul acțiunii	10
Pericole și bariere.....	11
Instrumente și alianțe	12
Direcția inițială	12
Planul de acțiuni propus	12
Responsabil de acțiune	14
Etape de reper	14
Rezumatul Foii de parcurs OS2: Legea privind parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare	15
OS3: Infrastructura de inovare și TT este conectată cu domeniile prioritare identificate în cadrul acțiunilor S3	17
Indicatori de performanță.....	17
Contextul acțiunii	17
Pericole și bariere.....	17
Instrumente și alianțe	18
Direcția inițială	19
Planul de acțiuni propus	19
Etape de reper	19

Rezumatul foii de parcurs OS3: Infrastructura de inovare și TT este conectată cu domeniile prioritare identificate în cadrul acțiunilor S3	20
OS4: Crearea Oficiului Național de Transfer Tehnologic (ONTT)	22
Indicatori de performanță.....	22
Contextul acțiunii	22
Pericole și bariere.....	22
Instrumente și alianțe	23
Direcția Inițială	23
Planul de acțiuni propus	23
Repere	24
Rezumatul foii de parcurs OS4: Crearea Oficiului Național de Transfer Tehnologic	25
OS5: Organizațiile publice de cercetare au adoptat o politică clară în domeniul proprietății intelectuale	26
Indicatori de performanță.....	26
Contextul acțiunii	26
Pericole și bariere.....	27
Instrumente și alianțe	27
Planul de acțiuni propus	27
Etapе de reper	28
Rezumatul foii de parcurs OS5: Organizațiile publice de cercetare au adoptat o politică clară în domeniul proprietății intelectuale.....	29
OS6: Adoptarea unui accent regional clar pentru infrastructura de inovare și TT.....	30
Indicatori de performanță.....	30
Contextul acțiunii	30
Pericole și bariere.....	30
Instrumente și alianțe	31
Direcția inițială	32
Planul de acțiuni propus	32
Etapе de reper	32
Rezumatul foii de parcurs OS6: Adoptarea unui accent regional clar pentru infrastructura de inovare și TT	34
OS7: Implicarea diasporei reflectată în documentele de politici (e.g. SND).....	35
Indicatori de performanță.....	35
Contextul acțiunii	35
Riscuri și bariere.....	35
Instrumente și alianțe	36
Direcția inițială	36

Planul de acțiuni.....	36
Etape de reper	37
Rezumatul foii de parcurs OS7: Implicarea diasporei reflectată în documentele de politici	38
OS8: Constituirea grupului științific al diasporei	39
Indicatori de performanță.....	39
Contextul acțiunii	39
Pericole și bariere.....	39
Instrumente și alianțe	39
Direcția inițială	40
Planul de acțiuni propus	40
Etape de reper	41
Rezumatul foii de parcurs OS.8: Grupul Științific al diasporei constituit și funcțional	42
OS 9: Diaspora este implicată la diferite etape ale ciclurilor politicii de inovare, inclusiv la nivel local.....	43
Indicatori de performanță.....	43
Contextul acțiunii	43
Pericole și bariere.....	43
Instrumente și alianțe	44
Direcția inițială	44
Planul de acțiuni propus	44
Etape de reper	45
Rezumatul foii de parcurs OS 9: Diaspora este implicată la diferite etape ale ciclurilor politicii de inovare, inclusiv la nivel local.....	46
Referințe	48

Moldova: Foaia de parcurs privind inovarea și transferul tehnologic

1. Contextul foii de parcurs.

UNECE sprijină guvernele țărilor din Europa de Est și Caucazul de Sud (EECS) în promovarea inovării și în asigurarea dezvoltării economice durabile a subregiunii. În 2021-2022 a avut loc evaluarea *Inovarea pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova (2022)* (denumită în continuare Evaluarea). Ca urmare a Evaluării, UNECE îi ajută pe factorii de decizie din Moldova în promovarea dezvoltării inovatoare a țării printr-un exercițiu dedicat de consolidare a capacităților, bazându-se pe larg pe concluziile Evaluării, cu scopul de a asigura o capacitate sporită de implementare a recomandărilor acesteia.

În capitolele evaluării 3: Îmbunătățirea sistemului național de inovare și a guvernancei acestuia, 5: Dezvoltarea infrastructurii de inovare și transfer tehnologic în Moldova și 6: Diaspora pentru o dezvoltare durabilă bazată pe inovare, au fost făcute o serie de recomandări pentru a sprijini dezvoltarea inovării și a transferului tehnologic. În conformitate cu prioritățile actuale de politică, Ministerul Educației și Cercetării (MEC) a solicitat ca unele dintre aceste recomandări să fie transpuse într-o foaie de parcurs mai detaliată, în vederea punerii lor în aplicare prin intermediul Programului Național în domeniile Cercetării și Inovării (2024-2027) și a Strategiei Naționale de Dezvoltare .

Recomandările specifice legate de I&TT din capitolele 3, 5 și 6 și perioada de timp anticipată a acestora au fost următoarele:

Capitolul 3: Îmbunătățirea sistemului național de inovare și guvernancei acestuia

Recomandarea 3.3.1 Înființarea unui Consiliu Național pentru Inovare care să coordoneze și să ghideze strategic formularea și implementarea politicii de inovare

Capitolul 5: Dezvoltarea infrastructurii de inovare și transfer tehnologic în Moldova

Recomandarea 5.1.1 Revizuirea legislației actuale privind parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare pentru a stimula mai bine cererea și portofoliul de proiecte.

Recomandarea 5.2.1 Conectarea infrastructurii de inovare și TT cu sectoarele prioritare identificate în cadrul eforturilor de Specializare inteligentă.

Recomandarea 5.3.1 Înființarea unui birou național de transfer tehnologic.

Recomandarea 5.3.2 Solicitarea către organizațiile publice din sfera cercetării-inovării pentru a-și stabili o politică clară în domeniul proprietății intelectuale (PI).

Recomandarea 5.4 Adoptarea unui accent regional clar pentru infrastructura de inovare și TT.

Capitolul 6: Utilizarea potențialului diasporei pentru o dezvoltare durabilă bazată pe inovare

Recomandarea 6.2.1: Reflectarea angajamentului pentru implicare a diasporei în domeniile de politici relevante prin documente și programe de politici

Recomandarea 6.4.1: Înființarea Grupului Diasporei Științifice sub auspiciile BRD și cu sprijinul misiunilor diplomatice și consulare din străinătate pentru a eficientiza colaborarea științifică

Recomandarea 6.5.4: Sporirea și menținerea încrederii în dezvoltarea politicilor în domeniul diasporei prin interacțiunea sistematică cu membrii diasporei, inclusiv prin mecanisme de politici și instrumente de implementare clare și transparente

Fiecare foaie de parcurs individuală care urmează:

- transpune fiecare recomandare într-un obiectiv strategic concret (OS) pe un interval de timp de 3-5 ani și stabilește indicatori clari pentru a arăta că realizarea a fost atinsă în mod măsurabil;

- identifică posibilele bariere și pericole care ar putea împiedica atingerea scopului;
- identifică posibile instrumente și alianțe din ecosistem care pot ajuta la atingerea obiectivelor;
- stabilește o direcție inițială (obiectiv pe termen scurt), cu un interval de timp de 1-2 ani și stabilește un posibil Plan de acțiuni care pornește inițiativa pe calea către destinația finală și care se bazează pe instrumente concrete și ia în considerare eventualele pericolele.

Obiectivele strategice și indicatorii asociați sunt agreeți cu autoritățile RM. Barierele și pericolele au fost identificate în cadrul focus grupurilor cu părțile interesate¹. Direcțiile inițiale iau în considerare resursele disponibile și fezabilitatea fiecărei acțiuni, bazate pe bariere, pericole, instrumente și alianțe.

Se anticipează ca fiecare plan de acțiuni va fi implementat prin acțiuni de politici.

---

¹ Focus grup 1: Transferul tehnologic

Focus grup 2: Diaspora

Focus grup 3: Aspecte sectoriale și regionale ale inovării

Focus grup 4: Sectorul privat

2. Foi de parcurs individuale

OS1: Transferul tehnologic reprezentat în cadrul Consiliului Național al Inovării (CNI)

Recomandarea 3.3.1 Înființarea unui Consiliu Național al Inovării care să coordoneze și să ghideze strategic formularea și implementarea politicii de inovare.

Indicatori de performanță

TT este vizibil în cadrul politicii inovaționale.

Contextul acțiunii

Evaluarea a identificat o serie de deficiențe în sistemul național de inovare (SNI) aflat în curs de dezvoltare, legate de implementarea și coordonarea acțiunilor de politici în toate sectoarele economice și nivelurile de guvernare. În special, Moldova nu are în prezent o abordare comună și o viziune strategică privind inovarea în calitate de motor al creșterii economice și al dezvoltării durabile a țării. Guvernanța în domeniul inovării este încă în evoluție fiind în prezent oarecum subdezvoltată și nu atât de raționalizată pe cât ar putea fi. În timp ce blocurile legislative și instituționale esențiale sunt existente, eforturile la nivel de politici sunt fragmentate într-un număr de ministere și agenții care nu au sinergii sistematice. În plus, toate nivelurile de guvernare și instituțiile care joacă un rol în domeniul inovării nu au capacitățile de a proiecta, implementa și monitoriza în mod eficient politicile de inovare care să includă și să implice sistematic toate părțile interesate relevante.

Un Consiliu Național pentru Inovare (CNI) sau un organism ministerial similar, având sarcina să dezvolte și să pună în practică o perspectivă holistică asupra inovării în toate domeniile de politici, este un instrument utilizat pe scară largă pentru a aborda problema guvernării fragmentate a politicii de inovare, care este o consecință naturală a naturii transversale a inovării. Un astfel de organism ajută la eliminarea barierelor din calea colaborării spontane, de jos în sus, între actorii inovatori. Un CNI coordonează, aliniază și asigură sinergii între diferitele părți interesate implicate în proiectarea și implementarea politicii de inovare, facilitează acțiunea în toate domeniile de politici și niveluri de guvernare, permite implicarea sistematică a părților interesate și promovează dinamismul și agilitatea necesare pentru a răspunde provocărilor și oportunităților emergente.

Astfel de consilii sunt adesea ancorate la nivel ministerial, prezidate de prim-ministru și susținute de un secretariat funcțional. Aceasta oferă problemelor ce țin de politica de inovare un profil mult mai înalt și le plasează drept puncte importante pe ordinea de zi atât în cadrul Guvernului, cât și în cadrul agențiilor guvernamentale, adică în întregul aparat de stat.

Sfera problemelor acoperite de CNI este determinată de definiția larg acceptată și de viziunea strategică a inovării pentru a determina dezvoltarea socio-economică. Consiliile care vizează rezultatele inovației și consideră știința și cercetarea drept componente ale inovării s-au dovedit a fi o abordare viabilă pentru a debloca beneficiile inovării pentru economie și societate în ansamblu, depășind doar considerentele științifice și cele de cercetare. Determinarea celei mai bune diversități a membrilor consiliului este, de asemenea, esențială: un număr prea mare de membri poate împiedica luarea eficientă a deciziilor, în timp ce participarea prea restrânsă poate reduce incluziunea.

Experiența internațională în acest sens, cum ar fi Consiliul Suedez pentru Inovare, Consiliul Elvețian pentru Știință și Inovare, precum și Consiliul Georgian pentru Cercetare și Inovare, oferă exemple comparative bune pentru a ajuta la găsirea modelului potrivit, adaptat contextului național și provocărilor de guvernare a inovării.

Consiliul ar trebui să fie susținut de un mandat clar, cu resurse corespunzătoare, o strategie cuprinzătoare și un secretariat de suport.

Pericole și bariere

- Lipsa sprijinului din partea structurilor ierarhic superioare, de ex. Biroul primului ministrului.
Există Consiliul Economic pe lângă Prim-Ministru, care examinează și promovează inițiativele legislative, asigură legătura cu mediul de afaceri. Consiliul este activ și ar putea să fie interesat în dezvoltarea TT la întreprinderi și să fie punte de legătură între CNI și Guvern. E de dorit ca un membru al Consiliului Economic să fie și membru al CNI.
- Lipsa unui consens în rândul principalelor grupuri de părți interesate cu privire la modul în care Consiliul ar trebui să fie structurat și guvernat, precum și compoziția și subiectele care trebuie incluse în mandatul său.
- Intervenția altor acțiuni mai presante de ex. legate de securitatea națională.

Instrumente și alianțe

- Experiența funcționării Consiliului Economic pe lângă Prim ministru
- Sprijin și susținere din partea alianțelor politice majore, inclusiv UE.
- Experiență internațională, cum ar fi Consiliul Suedez pentru Inovare, Consiliul Elvețian pentru Știință și Inovare și Consiliul pentru Cercetare și Inovare din Georgia
- Consolidarea capacităților de către UNECE

Direcția inițială

S-a convenit un calendar și un plan clar pentru instituirea CNI care prevede includerea reprezentanților comunității din domeniul TT

Planul de acțiune propus

- Examinarea experienței Consiliului economic pe lângă PM, inclusive finanțarea și modalitatea de remunerare a membrilor.
- Asigurarea sprijinului din partea Prim-ministrului și înființarea unui secretariat
- Determinarea componenței consiliului pe baza celor mai bune practici internaționale (Experiența internațională, precum Consiliul Suedez pentru Inovare, Consiliul elvețian pentru știință și inovare, Consiliul georgian pentru Cercetare-Inovare).
- Agrearea domeniului de acțiune a Consiliului
- (După cum este necesar – adoptarea unui act juridic pentru instituționalizarea Consiliului)

Responsabil de realizarea sarcinii

Urmează a fi decis - MEC

Etape de reper

- Suportul PM obținut
- Secretariatul desemnat
- Membrii Consiliului stabiliți
- (Actul juridic adoptat)

Rezumatul Foii de parcurs OS1: Transferul tehnologic reprezentat în mandatul Consiliului Național pentru Inovare

Destinația (Obiectivul strategic – orizontul de timp 3- 5 ani)
<p>OS1 Transferul tehnologic reprezentat în mandatul CNI.</p> <p>Indicatori de performanță posibili:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ TT este vizibil în cadrul politicii de inovare.

Instrumente și alianțe (Ecosistem/+Mediu extern)	Bariere și pericole (Ecosistem/+Mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Sprijin și susținere din partea alianțelor politice majore, inclusiv UE. • Experiență internațională, cum ar fi Consiliul Suedez pentru Inovare, Consiliul Elvețian pentru Știință și Inovare și Consiliul pentru Cercetare și Inovare din Georgia. • Consolidarea capacităților de către UNECE 	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa sprijinului din partea structurilor ierarhic superioare, de ex. Biroul Primului ministrului. • Lipsa unui consens în rândul principalelor grupuri de părți interesate cu privire la modul în care Consiliul ar trebui să fie structurat și guvernat, precum și compoziția și subiectele care trebuie incluse în mandat. • Intervenția altor acțiuni mai presante de ex. legate de securitatea națională.

Direcția Inicială (obiectiv pe termen scurt 1-2 ani)
<p>Un calendar și un plan clar pentru stabilirea CNI, care prevede includerea reprezentanților comunității din domeniul TT, sunt agreate</p> <p>Planul de acțiuni</p> <ul style="list-style-type: none"> • Examinarea experienței Consiliului economic pe lângă PM, inclusive finanțarea și modalitatea de remunerare a membrilor. • Asigurarea sprijinului Primului ministru și înființarea unui secretariat • Determinarea componenței consiliului în baza celor mai bune practici internaționale (ex.Consiliul Suedez pentru Inovare, Consiliul elvețian pentru știință și inovare, Consiliul georgian pentru Cercetare-Inovare) • Agrearea mandatului Consiliului

OS2: Legea revizuită a parcurilor științifico-tehnologice și a incubatoarelor de inovare stimulează cererea și sporește portofoliul de proiecte.

Recomandarea 5.1.1 (din cadrul Evaluării) Revizuirea legislației actuale privind parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare pentru a stimula mai bine cererea și a spori portofoliul de proiecte

Indicatori de performanță

Pot include:

- Numărul de acțiuni întreprinse pentru atragerea de noi rezidenți/companii găzduite
- Numărul de companii rezidente/ găzduite
- Numărul/valoarea serviciilor prestate companiilor
- Rata anuală de creștere a numărului noilor companii rezidente/găzduite
- Numărul de personal al rezidenților implicați în activități de cercetare-dezvoltare, raportat la totalul personalului
- Creșterea anuală a personalului rezidenților implicat în activități de cercetare-dezvoltare
- Valoarea producției rezidenților provenită din activitățile de cercetare-dezvoltare
- Numărul/valoarea proiectelor de TT implementate de rezidenți
- Numărul de brevete implementate parvenite de la companii rezidente/găzduite
- Venituri din implementarea brevetelor
- Numărul de companii nou-înființate rezultate din activitățile rezidenților
- Numărul de companii start-up care activează cu succes după trei ani de la creare
- Valoarea Veniturilor din activitățile companiilor de tip start-up.
- Indicatorii propuși recent de USM și INCE, remiși în adresa ANCD.

În general, se sugerează să fie selectați câțiva indicatori importanți din punct de vedere strategic. Indicatorii subliniați depășesc, fără îndoială, scopul măsurării obiectivului specific de „stimulare a cererii și sporire a portofoliului de proiecte”.

Contextul acțiunii

În baza prevederilor Legii parcurilor științifico-tehnologice (PST) și a incubatoarelor de inovare (II) nr. 138-XVI din 21 iunie 2007, au fost oferite stimulente fiscale rezidenților PST și II. În plus, rezidenții au beneficiat și de chirie redusă pentru unitățile și birourile lor de producție, precum și de o prevedere prin care 95% din costurile brevetelor lor au fost acoperite de Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI). O serie de PST-uri și II au fost create după adoptarea legii respective în 2007. Cu toate acestea, odată cu introducerea Legii revizuite în 2018, stimulentele fiscale au fost excluse și nici o activitate recentă nu a fost realizată de niciunul dintre aceste două tipuri de infrastructură. Câțiva dintre aceștia raportează că există acum doar „pe hârtie” și că cererea de piață de care au nevoie pentru a funcționa nu există. Acest lucru sugerează că, pierderea stimulentele fiscale inițiale oferite rezidenților poate însemna că PST și II nu mai sunt capabili să concureze cu alte forme de infrastructură, de ex. parcurile industriale și incubatoarele de afaceri. Această situație sugerează, de asemenea, că amplasarea sau accesul la parteneri și servicii bazate pe cunoaștere nu reprezintă un stimulent compensator suficient pentru implicarea în acest gen de infrastructură a sectorului privat sau a start-up-urilor. În timpul discuțiilor cu părțile interesate aferente Evaluării din 2022, s-a sugerat că legea actuală privind PST-urile și II ar putea fi îmbunătățită prin includerea de stimulente financiare, similare celor oferite în versiunea sa inițială din 2007. Acest lucru este considerat ca fiind potențial benefic, din moment ce ar putea încuraja o mai mare utilizare a PST și II găzduite de universități. Aceasta ar fi, de asemenea, un pas important către crearea unor „condiții de concurență echitabile” cu parcurile industriale și incubatoarele de afaceri. Există un grad ridicat de încredere că modificarea legii în acest mod va produce beneficii, pe baza experienței derivate din legea parcurilor IT.

Cu toate acestea, Evaluarea din 2022 a sugerat că ar trebui oferite și alte stimulente, în paralel cu cele financiare. Rațiunea acestei abordări constă în faptul că întreprinderile și start-up-urile ar trebui să ia decizia de (re)localizare într-o astfel de infrastructură în baza serviciilor bazate pe cunoștințe oferite de structura gazdă, a proximității față de un furnizor de cunoștințe și a beneficiilor care pot fi obținute din vecinătatea față de alte companii similare. Oferirea exclusivă a beneficiilor financiare nu va atrage neapărat tipul de întreprinderi care sunt cele mai potrivite pentru a beneficia de un astfel de mediu, dornice de a stabili relații pe termen lung cu universitatea asociată. Într-adevăr, oferind doar stimulente financiare, există pericolul ca II vor începe să concureze cu incubatoarele de afaceri, în timp ce PST vor concura cu parcuri industriale pentru noi rezidenți. În loc să ofere pur și simplu beneficii financiare îmbunătățite pentru rezidenți și utilizatorii infrastructurii, legea ar trebui, de asemenea, să prevadă ca o organizație să poată oferi un nivel minim de sprijin pentru inovare/servicii bazate pe cunoștințe pentru a se califica în calitate de PST/II, cu beneficiile asociate pentru utilizatori. Beneficiile oferite pentru chiriași și utilizatori ar trebui să fie puternic orientate către cei care susțin inovarea, de ex. brevetarea și alte forme de proprietate intelectuală, și accesul la alte servicii de cercetare, dezvoltare și inovare.

Contribuții din partea Focus Grupului 1

Discuțiile în cadrul focus-grupului sugerează că pot exista probleme mai ample decât simpla lipsă a stimulentele fiscale în legislație. De exemplu, o problemă poate fi legată de implementarea incompletă a Legii existente, de ex. fondurile bugetului de stat care au fost efectiv disponibile fiind mai mici decât erau prevăzute inițial, precum și lipsa altor instrumente de finanțare asociate, necesare pentru a permite incubatoarelor și parcurilor să funcționeze într-un mod durabil. De asemenea, s-a sugerat că există o lipsă generală de cerere din partea sectorului privat pentru astfel de servicii, care va avea, de asemenea, un impact asupra sustenabilității. Au fost menționate și unele probleme concrete, de ex. proprietatea asupra infrastructurii achiziționate în cadrul proiectului de transfer tehnologic. Dar au fost citate și exemple de parcuri și incubatoare care funcționează cu succes, de ex. la Universitatea de Stat din Bălți, fiind, totodată, menționată dorința de a adopta mai degrabă modele de operare noi și mai inovatoare, în defavoarea abordărilor tradiționale de „parc” și „incubator”, de ex. dezvoltând Fablab-uri și conlucrând cu Tekwill. De asemenea, s-a sugerat că tipul și dimensiunea afacerii care s-ar implica într-o astfel de infrastructură sunt importante și că cercetătorii de la întreprinderile de stat mai mari pot fi jucători cheie, mai degrabă decât IMM-urile mici. În cele din urmă, s-a sugerat că perioada de implementare a Legii a fost prea scurtă pentru a evalua cu adevărat utilitatea acesteia.

Pericole și bariere

Identificate prin intermediul focus grupului /consultării părților interesate:

- Lipsa unui responsabil pentru coordonarea părților interesate.

o Mulți actori diferiți sunt afectați de legislație, nu doar cei care se află în mod tradițional sub egida MEC, de ex. cei care țin de Ministerul Infrastructurii și dezvoltării regionale.

- Lipsa instrumentelor și măsurilor complementare.

o Legea nu va putea avea un caracter stimulatoriu de la sine, chiar dacă primește finanțarea de stat promisă. Vor fi necesare alte măsuri/mecanisme de sprijin pentru a susține incubatoarele și PST, bazate pe o finanțare sustenabilă.

o Legea poate să nu funcționeze corespunzător dacă se bazează exclusiv pe finanțarea de stat. Există riscul doar de a transfera bani din sectorul public în sectorul privat, creând astfel premisele concurenței nelocale.

o Legea poate să nu funcționeze corespunzător, fără a crea un ecosistem de inovare mai cuprinzător și adecvat economiei Republicii Moldova cu instrumente de finanțare și de investiții ajustate pentru afaceri inovatoare (tehnologice) (business angels, fonduri de capital privat, crowdfunding etc.)

o Legea poate să nu funcționeze adecvat, dacă nu va fi integrată într-un cadru normativ, instituțional, juridic și financiar potrivit pentru afacerile inovatoare.

- Situația deplorabilă a parcurilor și incubatoarelor existente.

o Infrastructura existentă este foarte slabă. Dacă nu va putea fi relansată, atunci o lege revizuită ar putea să nu ajute. (Acest lucru implică necesitatea dezvoltării altor instrumente de politici pentru a susține legislația existentă).

- Lipsa unei înțelegeri clare a nevoilor sectorului privat și a „capacității de absorbție” a parcurilor.

o Această problemă ar putea fi depășită cu ajutorul Camerei de Comerț și Industrie (CCI), care ar putea efectua o analiză a nevoilor mediului de afaceri și ar ajuta MEC să își facă o idee despre potențialul real al infrastructurii.

Instrumente și alianțe

Identificate prin focus grupuri/consultarea părților interesate:

- CCI
  - o Poate să ajute la evaluarea nevoilor și cerințelor sectorului privat și să efectueze o cartografiere și evaluare a facilităților existente.
- Noi măsuri care vor fi implementate în regiuni:
  - o Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va finanța pe viitor acțiuni care vor acoperi dezvoltarea profesională și crearea de servicii.
- Ministerul Educației și Cercetării capabil să evalueze și să realizeze cartografierea infrastructurii C&D&I disponibilă în universități, care ar putea fi partajată cu PST și incubatoarele de inovare și utilizată de companiile rezidente în anumite condiții specificate.
- ANCD capabilă să împărtășească experiența în operarea anterioară a PST și II (puncte forte și puncte slabe).
- Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală cu o vastă expertiză în managementul proprietății intelectuale.

O practică relevantă este reprezentată de Programul de stat pentru susținerea Inovațiilor Digitale și Startup-Urilor tehnologice, lansat în data de 6 octombrie curent și implementat de ODA, susținerea proiectului FTA, finanțat de USAID și SIDA².

Direcția inițială

Legea existentă privind parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare este revizuită comprehensiv și sunt propuse modificări, dacă necesitatea și beneficiile acestora pot fi demonstrate în mod clar.

Planul de acțiuni propus

1. Formarea unui grup de lucru în cadrul MEC pentru implementarea acțiunii.

MEC va gestiona această sarcină. Persoana responsabilă de acțiune trebuie să fie la un nivel suficient de înalt pentru a interacționa cu omologii din alte instituții, de ex. Ministerul Economiei, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și Ministerul Finanțelor și Comisia parlamentară pentru

---

² See <https://www.privesc.eu/Archive/100701/Launch-of-the-Program-to-Support-Digital-Innovations-and-Technological-Startups>

cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media. În grupul de lucru trebuie să fie incluși și specialiști de nivel înalt în jurisprudență, economie și finanțe.

Rezultat: o responsabilitate clară pentru acțiune.

2. Revizuirea situației actuale pentru a confirma ceea ce a fost propus Parlamentului.

Procesul ar trebui să înceapă pe plan intern, cu o evaluare juridică a stării actuale. Acest lucru ar trebui să fie întreprins de o persoană cu o înțelegere profesională a modului în care este adoptată și pusă în aplicare legislația națională. Ar trebui să se pună un accent puternic pe înțelegerea relevanței fiscale a legii actuale. Persoanele care efectuează această revizuire vor acționa ulterior ca facilitatori ai procesului general.

Rezultat: o înțelegere juridică clară a statutului actual al legii existente.

2. Consultarea cuprinzătoare cu toate părțile principale interesate pentru a identifica cauzele fundamentale ale „problemei” care ar putea fi gestionată prin legislația modificată, inclusiv introducerea unor stimulente fiscale pentru a crea condiții echitabile față de structuri similare (parcuri industriale și incubatoare de afaceri) și beneficii suplimentare specifice pentru PST și II de ex. sprijin în brevetare și servicii bazate pe cunoștințe.

Procesul de consultare trebuie să fie comprehensiv și bazat pe dovezi. Este important să fie consultate Parcurile și Incubatoarele existente, inclusiv cele care sunt active și cu o situație bună, cele care sunt active, dar înregistrează probleme în funcționare și cele care nu funcționează în prezent. De asemenea, trebuie consultați „clienții” țintă atât pentru Parcuri, cât și pentru Incubatoare. Dacă bariere specifice sunt identificate de partea ofertei și/sau a cererii, atunci acestea trebuie verificate corespunzător, pentru a fi siguri că „cauza principală” a problemei a fost identificată. Este important să ne asigurăm că problemele sunt reale și pot fi abordate în mod realist prin modificări ale legislației.

Este important de a consulta analiza de impact efectuată în 2012 atunci când se lucra la proiectul legii adoptate ulterior în 2018, pentru a vedea dacă noua lege conține îmbunătățirile sugerate la textul legii n. 138-XV din 2007. Consultarea mai largă a părților interesate ar trebui să implice, de asemenea, o investigație mai extinsă a unor potențiale posibilități care pot contribui la depășirea barierelor, de ex. finanțare viitoare de la alte ministere pentru proiecte care ar putea fi utilizate de parcuri și incubatoare.

Rezultat: O imagine clară a cauzei fundamentale a „deficiențelor” din legislația existentă și un răspuns la întrebarea dacă cea mai bună soluție este o nouă legislație sau dacă legea actuală are nevoie de mai mult timp pentru a produce rezultate sau dacă este nevoie de o mai bună legătură cu alte acțiuni de politici. Această decizie va fi influențată și de rezultatele sarcinilor de mai jos.

3. Revizuirea nevoilor mediului de afaceri, oferta actuală a infrastructurii și „capacitatea de adsorbție” estimată.

O revizuire a cererii și ofertei ar trebui efectuată în paralel cu investigarea deficiențelor percepute ale legislației actuale. Această activitate ar trebui să includă o „cartografiere” a parcurilor și incubatoarelor existente și a activității lor curente, precum și potențialul de creștere a activității în cazul în care cererea din sectorul privat va spori/ mai multă finanțare va deveni disponibilă.

Rezultat: O imagine clară a stării actuale a parcurilor științifice și a incubatoarelor de inovare, inclusiv infrastructura lor fizică, portofoliul de servicii soft, nivelul de activitate și potențialul de creștere a ofertei de servicii (capacitate de absorbție). Raportul ar trebui să ajute MEC să ia o decizie în cunoștință de cauză cu privire la relevanța legislației existente pentru situația actuală și potențialul de extindere.

4. Evaluarea și cartografierea infrastructurii C&D&I disponibilă în universități, care ar putea fi partajată cu PST și incubatoarele de inovare și utilizată de companiile rezidente/găzduite în anumite condiții specificate.

Rezultat: O imagine clară a stării actuale a infrastructurii C&D&I în universități, inclusiv capacitatea acestora de a oferi facilități companiilor rezidente/găzduite de PST și II, pentru a răspunde nevoilor acestora de astfel de instrumente.

5. Colectarea de date verificabile pentru a sprijini argumentul în favoarea modificării (performanța de bază).

Indicatorii de performanță ar trebui definiți și colectați. Dacă un indicator nu există încă, atunci ar trebui investigat potențialul de a-l genera, sau ar trebui propus un indicator alternativ.

Rezultat: O imagine clară a performanței actuale cu potențialul de a monitoriza efectul unei schimbări în mediul extern, de ex. introducerea unei noi legislații.

În funcție de rezultatul consultării:

În cazul în care se constată că vor exista beneficii în urma reformulării actualei Legi, se propun următorii pași:

6. Numirea unui consultant juridic pentru elaborarea proiectului legii revizuite.
7. Revizuirea stimulentei fiscale utilizate în țările vecine, de ex. în România sau țările baltice.
8. Elaborarea unei legi revizuite care abordează cauza principală a deficiențelor actuale și argumentele în favoarea necesității revizuirii.
9. Consultarea proiectului de lege cu părțile interesate majore, inclusiv PST, II și potențialii clienți ai acestora.
10. Modificare ulterioară și/sau cerere de adoptare și promovarea legii în Parlament .
11. Utilizarea părților interesate pentru a promova schimbările în sectoarele relevante.
12. Monitorizarea indicatorilor de performanță în raport cu indicatorii de referință pentru a evalua efectul.

Responsabil de acțiune

MEC

Etape de reper

- Procesul de consultare finalizat.
- Decizia luată cu privire la necesitatea și beneficiul reformulării legislației.
- (Lege revizuită elaborată)
- (Lege revizuită adoptată)

Rezumatul Foii de parcurs OS2: Legea privind parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare

Destinația (Obiective strategice – pentru perioada de 3- 5 ani)
<p>OS2 Legea privind parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare stimulează cererea și sporește portofoliul de proiecte</p> <p>Indicatori de performanță posibili:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Numărul de companii rezidente/ găzduite ➤ Numărul/valoarea serviciilor prestate companiilor ➤ Rata anuală de creștere a numărului noilor companii rezidente/găzduite ➤ Numărul de personal al rezidenților implicați în activități de cercetare-dezvoltare, raportat la totalul personalului ➤ Valoarea producției rezidenților provenită din activitățile de cercetare-dezvoltare ➤ Numărul/valoarea proiectelor de TT implementate de rezidenți ➤ Numărul de brevete implementate parvenite de la companii rezidente/găzduite ➤ Venituri din implementarea brevetelor ➤ Numărul de companii nou-înființate rezultate din activitățile rezidenților ➤ Numărul de companii start-up care activează cu succes după trei ani de la creare ➤ Valoarea Veniturilor din activitățile companiilor de tip start-up.

Instrumente și alianțe (Ecosistem/+Mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • CCI va ajuta la evaluarea nevoilor și cerințelor sectorului privat și va efectua o cartografiere și evaluare a facilităților existente. • Noi măsuri care vor fi implementate în regiuni (Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale) • Ministerul Educației și Cercetării capabil să evalueze și să realizeze cartografierea infrastructurii C&D&I disponibilă în universități, care ar putea fi partajată cu PST și incubatoarele de inovare și utilizată de companiile rezidente în anumite condiții specificate. • ANCD capabilă să împărtășească experiența în operarea anterioară a PST și II (puncte forte și puncte slabe). • Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală cu o vastă expertiză în managementul proprietății intelectuale. •

Bariere și pericole (Ecosistem/+Mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa unui responsabil pentru coordonarea părților interesate. • Lipsa instrumentelor și măsurilor complementare. • Implicarea redusă a întreprinderilor private și de stat în activitățile de cercetare și dezvoltare • Lipsa instrumentelor financiare pentru crearea unui ecosistem viabil de inovare adecvat economiei Republicii Moldova (business angels, fonduri de private equity, crowdfunding etc.) • Lipsa conceptelor, a modului de elaborare a unei baze normative care să facă viabile instrumentele financiare identificate

Direcția inițială (Obiectiv pe termen scurt 1-2 ani)

Legea existentă privind parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare este revizuită cuprinzător și sunt propuse modificări, dacă nevoia și beneficiile acestora pot fi demonstrate în mod clar pe baza dovezilor.

Plan de acțiuni

1. Formarea unui grup de lucru în cadrul MEC pentru implementarea acțiunii.
2. Revizuirea situației existente pentru a confirma modificările remise în parlament.
3. Consultare cuprinzătoare cu toate părțile interesate pentru a identifica cauzele fundamentale ale „problemei”, care ar putea fi eventual abordată prin legislația modificată, inclusiv stimulente fiscale, pentru a crea condiții echitabile față de organizații similare și beneficii suplimentare specifice pentru PST și II de ex. sprijin pentru brevetare și servicii bazate pe cunoștințe. Consultarea analizei de impact efectuată în 2012 atunci când se lucra la proiectul legii adoptate ulterior în 2018, pentru a vedea dacă noua lege conține îmbunătățirile sugerate la textul legii n. 138-XV din 2007..
4. Revizuirea nevoilor mediului de afaceri, existența actuală a infrastructurii și „capacitatea de adsorbție” estimată.
5. Colectarea de date verificabile pentru a sprijini argumentul în favoarea modificării legii.

În funcție de rezultatul consultării:

6. 1. Numirea unui consultant juridic pentru elaborarea legii revizuite.
7. Revizuirea stimulentele fiscale existente în țările vecine, de ex. România sau țările baltice.
8. 2. Elaborarea unei legi revizuite care abordează problema identificată și necesitatea revizuirii.
9. 3. Consultarea proiectului de lege cu părțile interesate majore, inclusiv PST, II și potențialii clienți ai acestora.
10. 4. Modificare ulterioară și/sau cerere de adoptare la nivel național.
11. 5. Monitorizarea indicatorilor de performanță în raport cu indicatorii de bază, pentru a evalua efectul.

OS3: Infrastructura de inovare și TT este conectată cu domeniile prioritare identificate în cadrul acțiunilor S3

Recomandarea 5.2.1 din cadrul Evaluării: Conectarea infrastructurii de inovare și TT la sectoarele prioritare identificate în cadrul eforturilor de Specializare inteligentă

Indicatori de performanță

Pot include:

- Numărul și cantitatea de investiții sectoriale relevante pentru prioritățile S3
- Numărul de tipuri diferite de infrastructură (hard și soft)

Contextul acțiunii

Există semne încurajatoare că Moldova continuă să diversifice și să coopteze noi abordări ale infrastructurii de TT și inovare și să includă sectoarele prioritare emergente în cadrul acestor eforturi. Cu toate acestea, această abordare de rafinare specifică în bază de sector este în prezent concentrată pe sectorul IT, cu inițiativa Tekwill și suportul în accelerare oferit la numeroasele hub-uri din Chișinău centrate pe IT. Acest lucru a lăsat mai multe sectoare cu un potențial de inovare important, cum ar fi sănătatea și agricultura, fără sprijin adecvat pentru inovare.

Mecanismele de sprijinire ale inovării și TT concentrate sectorial pot fi esențiale pentru încurajarea inovației în sectoarele identificate în cadrul eforturilor S3, ca având un potențial substanțial pentru efecte indirecte la nivel subnațional și național. Această abordare a devenit din ce în ce mai obișnuită în UE, unde incubatoarele, acceleratoarele și PTS sunt adaptate nevoilor unui sector, în timp ce suportul mai general este oferit sub mandatul agențiilor pentru IMM-uri și al incubatoarelor tradiționale de afaceri. Unele entități consacrate care servesc drept bune exemple în acest sens includ Incubatorul CleanTech (UE), Incubatorul Verde (Ucraina), Incubatorul/Acceleratorul de Carbon București (România), Incubatorul/Acceleratorul de start-up uri în domeniul AI din Praga (Republica Cehă) și Voucherul pentru inovare climatică al BERD în Ucraina.

Exercițiul S3 în condițiile RM oferă o oportunitate și un punct de plecare solid pentru a planifica mai mult sprijin sectorial, care ar putea fi finanțat în viitor prin programe naționale, de UE sau donatori. Acest lucru poate însemna în cele din urmă mai mult sprijin la nivel regional (a se vedea Recomandarea 5.4).

Pericole și bariere

- Războiul în Ucraina.

Războiul din Ucraina a dus la o pierdere semnificativă a încrederii investitorilor care și-au suspendat activitățile de finanțare. Această situație este greu de influențat, dar poate însemna că infrastructura virtuală poate căpăta un accent mai puternic pentru un timp.

- Reforma sectorului public de cercetare

Acesta este un proces în curs de desfășurare, care probabil va avea prioritate față de alte activități până când este finalizat. Cu toate acestea, pe termen lung, crearea organizațiilor publice de cercetare mai mari, inclusiv universități, poate oferi oportunități de consolidare a activităților de transfer de tehnologie specifice sectorului.

- Lipsa de informare privind lanțurile valorice

Lanțurile valorice sectoriale au fost sugerate ca o modalitate prin care Moldova își poate îmbunătăți competitivitatea. Cu toate acestea, există o lipsă de informații sub formă de date care să ajute la rezolvarea problemei. (a se vedea și mai sus).

- Grad redus de comunicare între membrii quadruplului helix

Diferitor actori ai cvadrumului helix (știință, administrație, industrie și societate) nu le este ușor să se identifice reciproc și să comunice. Există o lipsă de platforme care să-i reunească și să ajute la diseminarea mai multor informații. Ca urmare, este greu pentru fiecare din aceste grupuri să cunoască nevoile dar și oferta celorlalți.

- Lipsa voinței politice și a înțelegerii în rândul funcționarilor publici a sectorului de C&I și a modului în care funcționează acesta, pentru a prioritiza C&I și pentru a realiza reforme adecvate.

CDI (Cercetare Dezvoltare și Inovare) este un domeniu specific și există încă un număr insuficient de angajați din sectorul public care îl înțeleg bine și pot vedea cum să-l integreze în domenii de politici mai largi, de ex. dezvoltare Regională.

- Lipsa finanțării pentru Centre de Transfer Tehnologic și administrarea inovării

Finanțarea pentru infrastructura specializată, cum ar fi centrele de inovare și transfer tehnologic, este la un nivel scăzut. De asemenea, este dificilă identificarea fondurilor pentru a acoperi acțiunile de suport necesare care trebuie să aibă loc în noile entități, inclusiv pentru administrare și alte poziții similare.

- Lipsa de finanțare pentru sectorul privat

Instrumente de sprijinire a sectorului privat sunt limitate în prezent. Acest lucru le-a limitat capacitatea de a participa la acțiuni care ar necesita utilizarea infrastructurii.

- Lipsa de încredere între mediul de afaceri din Moldova și instituțiile statului, partenerii internaționali și chiar în interiorul mediului antreprenorial.

Există o lipsă generală de încredere între parteneri. Dacă nu poate fi generată această încredere, este puțin probabil ca ecosistemul necesar să existe sau să funcționeze cu adevărat.

- Lipsa de cunoștințe

Există o nevoie generală de o informare mai bună, astfel încât fiecare participant să își poată înțelege rolul și poziția în ecosistem. În prezent, multe informații nu sunt accesibile cu ușurință pentru mulți dintre actori.

Instrumente și alianțe

- Procesul S3 aflat în derulare

Moldova s-a angajat să dezvolte o Strategie S3 (Smart Specialization Strategy) și acest lucru e reflectat și în Programul Național în domeniile Cercetării și Inovării pentru anii 2020-2023. Impulsul pentru definirea și adoptarea unui S3 va crește probabil odată cu obținerea statutului de candidat la UE. S3 va identifica nișe prioritare specifice pe baza unei evaluări a punctelor forte, precum și a procesului de descoperire antreprenorială. Acest proces și strategia rezultată vor oferi un punct de plecare solid pentru investiții concentrate în infrastructura legată de inovare, folosind finanțare națională, fondurile oferite de UE și donatori.

- Finanțare transfrontalieră pentru activitățile legate de S3

Acțiunile de finanțare transfrontalieră cu Ucraina, România și regiunea Dunării adoptă o abordare S3 și își concentrează finanțarea pe anumite sectoare prioritare. Acestea oferă o oportunitate de a avansa cu o abordare specifică bazată pe sector.

- Investiții private pentru oportunități promițătoare bazate pe sector

Există o tendință globală pentru sectorul privat de a susține incubarea în stadiu incipient și accelerarea start-up-urilor inovatoare. Acest lucru se poate produce și în Moldova

- Inițiative existente care ar putea acționa drept punct de plecare sau model pentru inițiative similare concentrate pe alte „sectoare”.

Moldova participă la o serie de inițiative existente care s-au concentrat pe sectorul IT, precum și la acțiuni transfrontaliere și transnaționale (de exemplu, proiectul ADR Nord CINEMA pentru industriile creative). Acestea pot oferi puncte de plecare sau modele pentru extinderea/replicarea în alte sectoare.

- Conectarea domeniilor prioritare

Resursele sunt reduse. Utilizarea infrastructurii pentru a încuraja legăturile dintre cele 4 domenii prioritare emergente ar fi o modalitate de a folosi cât mai bine infrastructura și de a exploata cu adevărat puterea inovației intersectoriale..

Direcția inițială

Identificarea unei sau mai multor acțiuni pilot care pot fi lansate și care sprijină strategia S3.

Responsabil de acțiune

De determinat

Planul de acțiuni propus

1. Analiza decalajelor: Cartografierea ofertei curente de servicii hard și soft, care vizează sectoarele prioritare S3, combinată cu o analiză a nevoilor din sectoarele prioritare.
2. Identificarea și captarea exemplelor de bune practici care răspund nevoilor, inclusiv cele de la nivel national, precum Start-up City Cahul și Centrul de Transfer Tehnologic Balti.
3. Plan de dezvoltare propus în baza prioritizării nevoilor și posibilelor oportunități de finanțare, care ar include un plan pentru infrastructura de I&TT existent, în vederea reorientării și specializării acesteia și măsuri de încurajare a legăturilor internaționale cu activități similare în străinătate (mentorat și twinning), inclusiv cu UE.
4. Acțiuni-pilot conectate la S3, de ex. Prioritățile strategice pentru Bălți, și care fac o încercare deliberată de a aborda simultan mai mult de un domeniu prioritar

Etape de reper

- Raport privind analiza decalajelor în infrastructura de I&TT pentru sectoarele prioritare.
- Plan de dezvoltare propus cu necesități clare de finanțare ale unor acțiuni pilot.

Rezumatul foii de parcurs OS3: Infrastructura de inovare și TT este conectată cu domeniile prioritare identificate în cadrul acțiunilor S3

Destinația (Obiective strategice – perioada de implementare 3- 5 ani)
<p>OS.3. Infrastructura de inovare și TT este conectată cu domeniile prioritare identificate în cadrul acțiunilor S3.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Numărul și cantitatea de investiții sectoriale conectate la prioritățile S3 ➤ Numărul de tipuri diferite de infrastructură (hard și soft)

Instrumente și alianțe (Ecosistem/+Mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Procesul S3 în desfășurare care va identifica sectoarele prioritare specifice • Oportunități de finanțare transfrontaliere legate de S3 (Ucraina, România, regiunea Dunării) • Investiții private în programe de start-up • Inițiative existente care ar putea acționa ca punct de plecare sau model pentru inițiative similare concentrate pe alte „sectoare”. • Conectarea domeniilor prioritare.

Bariere și pericole (Ecosistem/+Mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Războiul în Ucraina și suspendarea rezultată a finanțării. • Reforma în curs a sectorului public de cercetare. • Lipsa de informare privind lanțurile valorice • Comunicare scăzută între actorii quadruplului helix • Lipsa voinței politice și a înțelegerii necesare de către funcționarii publici a sectorului C&I și a modului în care acesta funcționează, pentru a prioritiza C&I și pentru a realiza reforme adecvate; • Lipsa finanțării pentru centrele de TT și a personalului administrativ • Lipsa finanțării adecvate pentru sectorul privat • Lipsa de încredere dintre mediul de afaceri și instituțiile de stat, donator, dar și în interiorul mediului antreprenorial . • Grad redus de informare

Direcția inițială (Obiectiv pe termen scurt 1-2 ani)
--

Lansarea acțiunilor pilot legate de S3

1. Analiza decalajului: Cartografierea ofertei curente de servicii hard și soft, care vizează sectoarele prioritare S3, combinată cu o analiză a nevoilor din cadrul sectoarelor prioritare. (Unele informații există deja).
2. Identificarea și captarea exemplelor relevante de bune practici.
3. Plan de dezvoltare propus în baza prioritizării nevoilor și posibilelor oportunități de finanțare, care să includă un plan pentru reorientarea și specializarea infrastructurii de I&TT existente, dar și măsuri de încurajare a relațiilor internaționale cu activități similare din străinătate (mentorat și twinning), inclusiv cu UE.
4. Lansați acțiunilor intersectoriale pilot, de exemplu crearea platformelor de interacțiune pentru actorii quadruplului helix.

OS4: Crearea Oficiului Național de Transfer Tehnologic (ONTT).

Recomandarea 5.3.1 Crearea unui Oficiu Național de Transfer Tehnologic din Evaluare.

Indicatori de performanță

- Numărul proiectelor comercializate (mărimea portofoliului)
- Numărul patentelor completate (naționale și internaționale)
- Numărul de contracte de licențiere/vânzare realizate
- Mărimea veniturilor generate de pe urma licențierii
- Numărul start-up-urilor create în baza portofoliului tehnologic
- Numărul start-up-urilor create în baza tehnologiei deținute de ONTT funcționale după 3 ani de la creare

Rata de bază va fi zero și țintele trebuie să fie fezabile. Pericolele și barierele pentru realizarea rezultatelor ar trebui luate în considerare cu atenție

Contextul acțiunii

Cel mai puțin dezvoltat tip de infrastructură de inovare din Moldova este cel care susține TT clasic de la sectorul public la cel privat și facilitează comercializarea rezultatelor cercetării prin vânzarea și licențierea drepturilor de proprietate intelectuală. În timp ce finanțarea pentru activitatea TT este oferită de NARD sub formă de granturi de TT, există foarte puțin sprijin instituțional pentru validarea rezultatelor cercetării și transferarea lor în piață. Astfel de procese de validare și transfer necesită abilități specializate pentru a evalua piața pentru un produs nou și pentru a ajuta echipa de cercetare să-l perfecționeze pentru a satisface nevoile pieței. În plus, finanțarea este necesară pentru acțiunile de proprietate intelectuală (PI), identificarea celor care vor prelua tehnologia și negocierea transferurilor. Acestea sunt activități tipice pentru un oficiu de transfer tehnologic (OTT), iar calitatea abilităților și experienței personalului său este esențială pentru succesul unor astfel de activități.

Moldova nu investește în prezent masiv în cercetarea publică. Cu toate acestea, există „poli de excelență” în cadrul cercetării, aflați în diferite sectoare și instituții. Individual, este puțin probabil ca acestea să ofere un flux de inovare suficient de puternic pentru a permite unei organizații să angajeze o echipă cu abilitățile diverse necesare pentru dezvoltarea și/sau comercializarea cu succes a unei tehnologii inovatoare bazate pe rezultatele cercetării. Înființarea unui OTT cu unul sau doi specialiști generaliști care pot gestiona un număr mic de proiecte cu tentă inovațională, nu va conduce la dezvoltarea abilităților necesare pentru a realiza întregul potențial al oricărui proiect semnificativ de cercetare și dezvoltare care apar în viitor. În această situație, personalul OTT-ului se concentrează adesea pe activități de conștientizare și educație pentru a iniția schimbarea culturii în rândul cercetătorilor. Deși acestea sunt activități importante pentru a stimula TT, ele necesită abilități foarte diferite față de cele necesare pentru a vinde tehnologie către sectorul de afaceri.

În acest context, există o logică în a pune în comun ofertele tehnologice de la mai multe organizații publice de cercetare, pentru a atinge masa critică a rezultatelor cercetării necesare pentru a susține un OTT național. Acest model „hub and spoke” poate face viabilă din punct de vedere economic recrutarea persoanelor înalt specializate necesare pentru a formula și implementa o strategie puternică de proprietate intelectuală, pentru a efectua cercetări de piață, precum și pentru a negocia și a implementa acorduri de licențiere. O astfel de structură face, de asemenea, posibil ca instituțiile membre să obțină acces la un fond de brevetare a rezultatelor cercetării lor. Exemple de OTT-uri naționale care au fost înființate în regiunea mai extinsă, de ex. în Georgia, oferă câteva bune practici și lecții utile învățate.

Pericole și bariere

- Identificate urmare a focus grupurilor/consultarea părților interesate

- Lipsa de sprijin din partea organizațiilor publice de cercetare-inovare și a cercetătorilor privind crearea unui OTT extern.
- Potențialul scăzut de inovare a rezultatelor actuale ale cercetării /așteptări nerealiste privind profiturile financiare
- Lipsa unor resurse umane calificate pentru a gestiona și opera ONTT-ul și a genera cazuri de succes.
- Lipsa finanțării atât pentru pilotare, cât și pentru modelul de acțiune/ finanțare durabilă/ investiții.
- Lipsa unui cadru legal adecvat și/sau lipsa de consens cu privire la locul pe care ar trebui să-l ocupe, în cazul în care ar fi parte a unei organizații mai mari
- Lipsa unei structuri juridice adecvate care să permită ONTT să fie finanțată atât de la bugetul de stat, dar și să poată genera venituri din servicii, pentru a avea autonomie financiară
- Lipsa cererii (interne) privind rezultatele cercetării.
- Lipsa proceselor tehnologice avansate în cadrul companiilor publice și private, întreprinderilor mici și mijlocii.
- Lipsa potențialului inovator în companii publice și private, întreprinderilor mici și mijlocii.
- Lipsa unui ecosistem de inovație complexă din care ONTT-ul ar trebui să fie un element.

Instrumente și alianțe

Identificate în cadrul focus grupurilor/consultării cu părțile interesate

- Povești de succes din regiune (TTPP Georgia) și experiența asociată
- Asistență financiară din partea partenerilor internaționali, inclusiv Banca Mondială, FMI, UE și BERD.
- Portofolii de brevete existente la organizațiile publice din sfera C-I
- Experiența în cadrul ANCD
- Posibilitatea unei structuri de tip Parteneriat Public-Privat.
- Noi NCP-uri pentru programul Horizon Europe
- Programul de țară UNIDO pentru dezvoltare industrială incluzivă și durabilă în Republica Moldova 2019-2023 (<https://open.unido.org/projects/MD/projects/150277>)

Direcția Inițială

Studiul de fezabilitate și planul de acțiuni pentru ONTT pregătit

Responsabil de acțiune

De determinat

Planul de acțiuni propus

Faza 1

1. Studiu de fezabilitate care include o stabilire a costurilor pentru înființarea și operarea unui ONTT pentru minim 3 ani.

Un studiu de fezabilitate va fi critic. Ar trebui să se bazeze pe experiența din Georgia. Acesta trebuie să acopere:

- oferta de tehnologie și suportul asociat.

o Angajamentul față de concept din cadrul unor organizații puternice de cercetare.

- resurse umane

o Fezabilitatea securizării competențelor umane specializate, inclusiv disponibilitatea și costul acestora

- modelul de finanțare și cel operațional.
  - o Dacă activitatea urmează să înceapă cu o fază pilot, atunci trebuie luată în considerare problema finanțării pe termen lung.
- Locația, structura de guvernare și forma legală.
- Ar trebui să se ajungă la un acord cu privire la locația oficiului, formatul său legal și modul în care acesta ar influența finanțarea și modul în care va fi gestionat oficiul.

Rezultat: Studiu de fezabilitate care prezintă avantajele și dezavantajele creării unui ONTT.

Faza 2

Dacă studiul de fezabilitate este pozitiv, atunci sunt prevăzuți următorii pași suplimentari:

1. Identificarea și asigurarea finanțării

Aceasta ar putea proveni din bugetul de stat, dar ar putea face parte și din activitățile finanțate de donatori.

2. Recrutarea unei echipe

Reclutarea abilităților necesare pentru comercializarea cercetării poate fi dificilă pe intern. Abilitățile pot exista în sectorul privat și în diaspora. Acest lucru ar putea fi luat în considerare atunci când va fi planificată financiar activitatea. Este important de luat în considerare și acest lucru atunci când va fi planificat statutul juridic al Oficiului, deoarece poate fi necesar să fie independent de prevederile privind salarizarea în instituțiile academice pentru a putea recruta persoanele potrivite.

3. Lansarea unui apel pentru proiecte.

Apelul pentru proiecte este probabil să fie competitiv, asigurând, astfel, că sunt selectate rezultatele cu cel mai mare potențial de comercializare internațională, alături de angajamentul clar al cercetătorilor de a sprijini procesul de comercializare. Prin urmare, criteriile de evaluare și selecție trebuie să fie selectate cu atenție.

Repere

- Studiul de fezabilitate, inclusiv planul financiar, este acceptat și finanțarea este asigurată.
- Echipa este recrutată
- Oficiul este lansat cu un apel pentru proiecte.

Rezumatul foii de parcurs OS4: Crearea Oficiului Național de Transfer Tehnologic

Destinația (Obiective strategice – 3- 5 ani perioada de implementare)
<p>OS4 Oficiul Național de Transfer Tehnologic este instituit.</p> <p>Indicatori de performanță:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Numărul proiectelor comercializate ➤ Numărul patentelor completate (la nivel național și internațional) ➤ Numărul acordurilor de licențiere/vînzare (naționale și internaționale), venitul generat ➤ Numărul de start-up-uri create în baza ofertei tehnologice ➤ Numărul de start-up-uri funcționale după 3 ani de la creare

Bariere și riscuri (de Ecosistem/ +mediu extern)	Instrumente și alianțe (de Ecosistem/ +mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa proceselor tehnologice avansate în companii publice și private, întreprinderi mici și mijlocii • Lipsa potențialului inovator în companii publice și private, întreprinderi mici și mijlocii • Lipsa de sprijin pentru concept în rîndul profesioniștilor și cercetătorilor. • Potențial scăzut de inovare al rezultatelor actuale ale cercetării/ așteptări nerealiste privind profiturile financiare • Lipsa cererii (interne) pentru rezultatele cercetării • Lipsa de resurse umane calificate pentru a gestiona și opera ONTT. • Lipsa finanțării atât pentru faza pilot, cât și pentru modelul de finanțare pe termen lung. • Lipsa unei structuri legale adecvate și/ sau lipsei de consens cu privire la locul unde ONTT-ul ar trebui amplasat, dacă va fi o parte a unei organizații existente mai mari. • Lipsa unui ecosistem complex de inovare din care ONTT ar trebui să fie doar un element 	<ul style="list-style-type: none"> • Cazuri de succes din regiune (GITA în Georgia) și experiența adiacentă • Asistența financiară coordonată din partea partenerilor internaționali, inclusiv Banca Mondială, FMI, UE și BERD. • Organizații de cercetare cu un portofoliu existent de brevete • Consiliul Național • ANCD • Posibilitatea unei structuri de tip PPP • NCP -uri noi pentru Horizon Europe • Programul de țară UNIDO pentru dezvoltare industrială incluzivă și durabilă în Republica Moldova 2019-2023 (https://open.unido.org/projects/MD/projects/150277)

Direcția inițială (obiectiv pe termen scurt, 1-2 ani)
<p>ID.1. Studiul de fezabilitate este pregătit.</p> <p>Planul de acțiuni</p> <p>Faza 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Studiul de fezabilitate, incluzând analiza costurilor pentru creare și operare a ONTT pentru minimum 3 ani. <p>Posibila Fază 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Identificarea și securizarea finanțării 2. Recrutarea echipei 3. Lansarea apelului pentru propuneri de proiecte.

OS5: Organizațiile publice de cercetare au adoptat o politică clară în domeniul proprietății intelectuale

Recomandarea 5.3.2 din Evaluare: Solicitarea către organizațiile publice din sfere de cercetare-inovare de a-și stabili reglementări clare în domeniul proprietății intelectuale.

Indicatori de performanță

- Numărul de reglementări în domeniul PI adoptate/ % de organizații publice de cercetare cu o politică în domeniul PI.

Contextul acțiunii

Deși drepturile de proprietate intelectuală nu sunt în prezent foarte utilizate de către organizațiile publice de cercetare (OPC) din Moldova pentru a-și comercializa rezultatele cercetării, proprietatea legală clară asupra rezultatelor pune bazele transferului și comercializării. Această situație este valabilă atât pentru comercializarea direct de către o OPC PRO sau prin intermediul unui ONTT centralizat sau chiar și atunci când cercetătorilor li s-a oferit „privilegiul profesorilor” conform reglementărilor naționale sau organizaționale. Proprietatea asupra rezultatelor și modul în care acestea vor fi comercializate, împreună cu modul în care orice beneficii financiare obținute vor fi împărțite între diferite părți interesate, este cel mai bine încapsulată într-o politică instituțională în domeniul proprietății intelectuale. Acest lucru ar trebui să reflecte legislația națională și cultura și preferințele instituționale. Fără un astfel de document, utilizatorii de tehnologie și investitorii financiari sunt reticenți în a se angaja într-o relație de transfer tehnologic. Lipsa unui cadru clar privind proprietate și partajarea beneficiilor poate acționa, de asemenea, drept un factor de descurajare pentru cercetătorii care doresc să-și comercializeze tehnologia și care doresc să vadă legitimitatea și recompensa convenită pentru eforturile lor.

Cadrul normativ național care reglementează dreptul de proprietate asupra „invențiilor angajaților” se aplică, de asemenea, organizațiilor publice de cercetare, care devin proprietarul legal asupra rezultatelor. Cu toate acestea, există foarte puține dovezi ale existenței politicilor de PI în cadrul organizațiilor publice de cercetare din Moldova, în ciuda unei inițiative anterioare finanțate prin programul TEMPUS. Deși legea poate fi folosită pentru a stabili proprietatea, ar fi bine ca un document intern în domeniul proprietății intelectuale să stabilească cota veniturilor în cazul comercializărilor de succes. De asemenea, ar fi benefic dacă politica în domeniul PI ar prevedea în mod clar utilizarea unui ONTT sau a unei alte organizații de sprijin similare.

Lipsa oricărei „nevoi” raportate pentru o astfel de politică sugerează faptul că, o reglementare simplă care să clarifice situația legală actuală ar fi adecvată și ar facilita utilizarea unui ONTT pentru a comercializa cele mai relevante rezultate. Există o serie de modele de bune practici în domeniul politicii de proprietate intelectuală, în special cele dezvoltate de OMPI (WIPO) în cadrul inițiativei lor privind universitățile. De asemenea, OMPI a sprijinit anterior dezvoltarea (personalizarea) și adoptarea unor astfel de politici.

Politica instituțională în domeniul IP ar deschide calea pentru o creștere a antreprenoriatului academic și ar facilita utilizarea și succesul unui ONTT.

Unele țări au introdus obligativitatea dezvoltării unei politici în domeniul PI pentru ca o organizație publică de cercetare să acceseze fonduri publice dedicate, sau au adăugat acest criteriu în lista criteriilor analizate la evaluarea performanței organizaționale. Cu toate acestea, obligativitatea poate avea rezultate nedorite. De exemplu, dacă organizația publică de cercetare nu este capabilă să își asume responsabilitatea comercializării, atunci antreprenoriatul academic existent poate fi afectat negativ, iar acest fapt ar reduce efectiv transferul tehnologic.

Faptul că Moldova a avut o inițiativă anterioară de a dezvolta reglementări instituționale în domeniul PI și acest lucru nu pare să fi avut un efect scontat, trebuie să fie luat în considerare în oricare altă

inițiativă viitoare, de ex. prin efectuarea unui mic studiu despre motivul pentru care inițiativa respectivă nu a avut mai mult succes.

Pericole și bariere

Identificate în rezultatul focus grupurilor/consultării părților interesate:

- Lipsa de interes din partea instituțiilor de a reveni la o idee care a fost explorată anterior prin intermediul proiectelor.
- Rezistența cercetătorilor care văd acest lucru drept o amenințare la adresa privilegiului informal al profesorilor
- Lipsa de interes din partea instituțiilor pentru prelungirea acțiunii brevetelor după expirarea acestora
- Lipsa de interes din partea instituțiilor pentru acordarea de licențe în baza brevetelor

Instrumente și alianțe

Identificate în rezultatul focus grupurilor/consultării părților interesate (în verde sugestiile participanților la Focus Group):

- Sprijin din partea MEC pentru reglementări instituționale în contextul utilizării ONTT sau a unei finanțări viitoare.
- Sprijin din partea OMPI.
- Istorie de succes de ex. comercializarea brevetelor la Universitatea Tehnică (menționată de prorectorul Vasile Tronciu)
- Dezvoltarea unei rețele de OTT.

Responsabil de acțiune

De determinat

Planul de acțiuni propus

Faza 1

1. Revizuirea situației actuale și a bunelor practici naționale și internaționale.

Evaluarea ar trebui să confirme statutul politicii de proprietate intelectuală la toate universitățile și institutele de cercetare. De asemenea, ar trebui să identifice orice bună practică națională și practicile reușite provenite de la instituții similare din străinătate.

2. Investigarea cauzei datorită căreia inițiativa anterioară (prin proiectul Tempus "Technological Transfer Network (TecTNet)) pare să fi produs doar o singură politică instituțională de proprietate intelectuală adoptată.

Rezultat: Raport privind situația actuală care include o concluzie clară privind motivul pentru care activitatea nu a avut mai mult succes în trecut și recomandări cu privire la modul de abordare a barierelor/rezistenței în cadrul unei inițiative viitoare.

Faza 2

Presupunând că investigația oferă o direcție clară de urmat:

1. Formarea unui grup de lucru format din reprezentanți ai organizațiilor publice de cercetare

(posibila includere a grupului OMPI pentru politicile de proprietate intelectuală ale universităților)

Grupul de lucru ar trebui să includă AGEPI, precum și profesioniști din domeniul juridic capabili să elaboreze regulamente interne pentru organizațiile de cercetare. De asemenea, ar trebui să implice părți interesate din managementul acestora, structurile de cercetare (universitare), precum și din mediul de afaceri. Ultimul grup va fi important de consultat, deoarece mediul de afaceri va „utiliza” această politică atunci când se va angaja în activități de transfer tehnologic cu universitățile. ANCD ar fi, de asemenea, o parte interesată relevantă pentru a se implica în această activitate, deoarece dispune de o bună imagine de ansamblu asupra relațiilor știință-business și a nevoilor proiectelor de transfer tehnologic.

2. Elaborarea modelului de reglementări instituționale în domeniul PI, pentru a fi preluat de către toate organizațiile publice de cercetare din Moldova.

Este posibilă elaborarea unui model simplu de politică de proprietate intelectuală care să reflecte legislația națională, dar care să prevadă sprijinul activității de TT din partea organizațiilor externe, de ex. din partea ONTT. Va fi important ca orice astfel de document să nu urmeze pur și simplu cele mai bune practici internaționale (de exemplu, cele propuse de OMPI), ci să ia în considerare și motivele pentru care inițiativa TEMPUS nu a dus la adoptarea mai multor reglementări în domeniul PI de către partenerii proiectului.

Modelul unei reglementări instituționale privind proprietatea intelectuală ar trebui să fie potrivit pentru adoptare, cu o adaptare minoră, de către toate organizațiile publice de cercetare din Moldova.

3. (Existența unei posibile cerințe a Ministerului ca toate organizațiile de cercetare publice să elaboreze și să adopte o astfel de politică)

A fi luată în considerare cu mare atenție. Examinarea experienței atât naționale, cât și internaționale poate fi benefică pentru siguranța că o astfel de solicitare nu are repercusiuni neprevăzute.

4. Adoptarea reglementărilor în domeniul PI de către organizațiile de cercetare.

Acesta este un pas critic. Angajamentul de adoptare a politicii trebuie menținut pe toată durata activității pentru a evita repetarea rezultatelor proiectului TEMPUS.

Etape de reper

- Modelul de politică este publicat
- Sunt adoptate reglementări la nivel instituțional

Rezumatul foii de parcurs OS5: Organizațiile publice de cercetare au adoptat o politică clară în domeniul proprietății intelectuale

Destinația (obiective strategice – termen de realizare 3 - 5 ani)
<p>OS5 Organizațiile publice de cercetare au adoptat reglementări clare în domeniul proprietății intelectuale</p> <p>Indicatori de performanță</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Număr total de reglementări adoptate. ➤ % din totalul organizațiilor publice de cercetare care dispun de astfel de reglementări în Moldova.

Bariere și riscuri (din Ecosistem/ +mediul extern)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa de interes din partea instituțiilor pentru a reveni la o idee care a fost explorată anterior prin intermediul unor proiecte. ➤ Rezistența cercetătorilor care văd acest lucru drept o amenințare la adresa "privilegiului profesorilor" ➤ Timing - reorganizarea actuală (institutele fiind absorbite de universități) fixează alte priorități pentru organizațiile de cercetare. ➤ Lipsa de interes din partea instituțiilor pentru prelungirea duratei de viață a brevetelor după expirarea acestora ➤ Lipsa de interes din partea instituțiilor pentru acordarea de licențe în baza brevetelor.

Instrumente și alianțe (din Ecosistem/ +mediul extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Sprijin din partea MER pentru o politică instituțională, prin oportunitățile unui ONTT sau a unei finanțări viitoare. • Suport din partea OMPI. • Cazuri de succes de ex. comercializarea brevetului la Universitatea Tehnică. • Dezvoltarea unei rețele de OTT-uri.

Direcția inițială (obiectiv pe termen scurt- 1-2 ani)
<p>ID.1. Modelul de politică instituțională în domeniul PI este elaborat pentru a fi adoptat de către toate organizațiile publice de cercetare.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Revizuirea situației actuale și a bunelor practici naționale și internaționale. 2. Investigarea motivului pentru care urmare a inițiativei anterioare (TEMPUS) doar o singură politică instituțională în domeniul PI a fost adoptată. 3. Revizuirea situației actuale și a bunelor practici naționale și internaționale. 4. Elaborarea modelului de Politică/reglementare în domeniul PI pentru a fi preluată de către toate organizațiile publice din Moldova. 5. (Posibilă solicitare a Ministerului ca toate organizațiile publice să elaboreze și să adopte o astfel de reglementare) 6. Adoptarea reglementării în domeniul PI de către organizațiile publice de cercetare participante.

OS6: Adoptarea unui accent regional clar pentru infrastructura de inovare și TT.

Recomandarea 5.4 Adoptarea unui focus regional clar pentru infrastructura de inovare și TT.

Indicatori de performanță

- Numărul și diversitatea infrastructurilor recunoscute de I/TT în afara capitalei.
- Contribuția infrastructurii la creșterea economică locală

Contextul acțiunii

Similar cu beneficiile care rezultă din existența infrastructurii specifice sectorului, există beneficii în dezvoltarea infrastructurii adaptată unei anumite regiuni. Regiunile au adesea un focus firesc și clar pentru activitățile lor de inovare, de ex. agricultură și alimentație sau textile, precum și propriile instituții de învățământ superior, puncte forte și nevoi de afaceri. Dacă punctele forte și nevoile regionale nu sunt susținute suficient de o infrastructură adecvată, regiunile vor deveni din ce în ce mai puțin competitive și abilitățile existente se vor pierde progresiv, pe măsură ce personalul calificat migrează către sectoare mai bine susținute sau alte locații din Moldova sau din străinătate.

În prezent, guvernul se concentrează pe furnizarea de infrastructură virtuală de inovare organizațiilor din capitală, în special servicii de incubare și accelerare pentru sectorul IT și, drept urmare, infrastructura fizică a avut tendința să fie concentrată într-un număr mic de locații. O dezvoltare promițătoare în contextul necesității unei infrastructuri fizice mai răspândite geografic este parțial abordată prin cele 12 platforme multifuncționale planificate și cele 3 centre de inovare și transfer tehnologic planificate. De asemenea, este încurajator să vedem succesul Tekwill în extinderea la nivel regional, dar și inițiativa Start-up city Cahul, care este în mod clar regional.

Ajustarea unei infrastructuri care să sprijine strategiile naționale de dezvoltare reprezintă o modalitate utilă de a încuraja o abordare de jos în sus a inovației și a TT la nivel local. Acest proces de personalizare poate include acordarea posibilității regiunilor de a concepe scheme pentru infrastructura virtuală care să răspundă nevoilor și punctelor lor forte locale, în același timp aliniată la obiectivele strategiei naționale de inovare. Polonia este un bun exemplu în acest sens, agențiile de dezvoltare regională (Marshal Offices) proiectându-și propriile scheme pilot pentru a ajuta TT și transferul de cunoștințe de la organizațiile publice de cercetare către întreprinderile private. Această abordare a fost adoptată pentru a crește competitivitatea fiecărei regiuni în baza punctelor forte ale instituțiilor locale de învățământ, satisfăcând în același timp nevoile specifice ale companiilor locale.

Moldova are deja câteva exemple bune de inițiative regionale legate de inovare și transferul tehnologic, de ex. dezvoltarea Centrului de Inovare și Transfer Tehnologic al Regiunii de Dezvoltare Nord din Bălți . Există, de asemenea, un Fond de Dezvoltare Regională, deși acesta nu are în prezent o linie bugetară specifică pentru acțiunile de inovare. Agențiile de Dezvoltare Regională și universitățile locale sunt un bun punct de plecare pentru consolidarea acestei inițiative, mai ales în contextul **Recomandării 5.2.1.**

Pericole și bariere

Identificate în rezultatul focus grupurilor/consultării părților interesate

- Lipsa datelor statistice disponibile ADR-urilor și altor actori, cu privire la activitatea și performanța de inovare

Lipsa datelor înseamnă că nu există o bază solidă de dovezi pe care părțile interesate pot să le folosească atunci când identifică nevoile, elaborează acțiuni regionale și monitorizează impactul obținut. Acest lucru poate avea, de asemenea, un efect negativ asupra încrederii investitorilor.

- Prezența redusă a organizațiilor publice de cercetare în afara capitalei care să acționeze ca un hub legitim pentru dezvoltarea activităților de inovare și TT sub egida MEC (doar la Balti, Cahul și Comrat).

Există o lipsă a organizațiilor de cercetare regionale care să poată acționa ca un hub pentru promovarea inovării în întreprinderile locale. Această situație se poate schimba odată cu consolidarea organizațiilor publice de cercetare și reforma sectorului.

- Număr limitat de întreprinderi care pot implementa activități inovatoare la nivel regional/ lipsa oportunităților pentru studenți de a-și transfera și de a-și realiza abilitățile

Numărul întreprinderilor în afara Chișinăului cu o bună capacitate de absorbție a cunoștințelor de specialitate este mic. Aceasta înseamnă că studenții care finalizează universitatea cu cunoștințe de specialitate pot găsi greu locuri de muncă în afara capitalei.

- Lipsa ecosistemului local, serviciilor /masei critice locale

În general, ecosistemul de inovare și transfer tehnologic din afara Chișinăului este încă foarte slab și lipsit de masă critică. Există puține servicii pentru inovare sau TT care ar putea acționa ca bază pentru extindere sau transfer de bune practici.

- Lipsa finanțării alocate acțiunilor regionale.

Deși există un Fond de Dezvoltare Regională, acesta nu reflectă în prezent niciun aspect de inovare și transfer de tehnologie. Este mai mult axat pe dezvoltarea regională generală, unele sectoare fiind mai vizibile, de ex. turism.

- Fonduri reduse din partea partenerilor internaționali

Fondurile disponibile de la partenerii internaționali pentru activitățile locale tind să fie foarte mici și adesea ele pur și simplu reproduc ceea ce se întâmplă la nivel național, mai degrabă decât să faciliteze opțiuni pentru specializare regională.

Instrumente și alianțe

Identificate în rezultatul focus grupurilor/consultării părților interesate (verde indică rezultatele Focus Grupului)

- Rezultatul procesului de descoperire antreprenorială în cadrul S3, în cazul în care descoperă oportunități regionale

Deși procesul de dezvoltare a Strategiei S3 poate considera Moldova la nivelul NUTS 1 (Nomenclatorul unităților teritoriale de statistică), în procesul de descoperire antreprenorială pot fi descoperite punctele forte și oportunități de nișă pentru inovare la „nivel local”. Acestea ar putea fi preluate în acțiuni locale prin implicarea organizațiilor publice de cercetare „locale” și a ADR-urilor.

- Consolidarea organizațiilor publice de cercetare (reforma sectorului) și a unor instituții superioare de învățământ regionale, de ex. Universitatea Comrat.

Reforma sectoarelor învățământului superior și a cercetării oferă o oportunitate ca o regiune să obțină un acces mai puternic la activitățile de C&D&I în viitor, chiar dacă o eventuală sursă a cunoștințelor va fi situată la distanță.

- Exemple de bune practici ale programelor regionale existente sau planificate

Inițiativele existente care s-au extins dincolo de capitală sau care sunt deja active într-o regiune sau alta și oferă o bună practică transferabilă, de ex. Tekwill, Start-up city Cahul, program de parteneriat al ADR Găgăuzia. Astfel de programe ar putea fi examinate și adoptate de alte regiuni dacă pot asigura, de asemenea, finanțarea necesară.

- ADR-uri și planurile lor de dezvoltare, care vizează Fondul Regional de Dezvoltare.

Planurile de dezvoltare ale ADR-urilor oferă o potențială oportunitate considerabilă de a proiecta și implementa acțiuni de inovare și TT la nivel regional, în special dacă acestea sunt conectate la un fond de dezvoltare regională.

- Noi măsuri care vor fi implementate în regiuni (Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale).

Există planuri în curs de desfășurare pentru noi acțiuni de finanțare la nivel regional care pot oferi oportunități pentru cercetare, dezvoltare și inovare.

- Incubatoare de inovare relansate în cadrul universităților

Noi incubatoare de inovare care ar putea fi relansate, în special dacă Legea este modificată/implementată.

Direcția inițială

Proiectarea acțiunilor pilot

Responsabil de acțiune

De determinat

Planul de acțiuni propus

Dacă toate acțiunile trebuie gestionate la nivel central

1. Efectuarea unei analize a necesităților care examinează nevoia sporirii suportului pentru I/TT în afara capitalei și, de asemenea, potențialul organizațiilor publice de cercetare din regiuni de a găzdui o astfel de inițiativă, conectată la Fondul regional și activități precum Centrul de transfer tehnologic din Bălți. Acest lucru poate fi legat de procesul specializării inteligente.
2. Identificarea bunelor practici și modele operaționale din rîndul inițiativelor aflate în derulare care au fost inițial implementate în capitală și au fost transferate cu succes în țara și care oferă baza pentru extinderea ulterioară în alte regiuni. Acestea ar trebui să includă o identificare a condițiilor-cadru critice pentru un transfer de succes.
3. Alcătuirea unei liste prioritare de acțiuni, buget și calendar asociat, pentru dezvoltare și implementare.

Dacă mecanismul există, sau poate fi creat pentru ca bugetul să fie „gestionat” la nivel regional, de ex. Fondul Regional de Dezvoltare și o linie bugetară pentru acțiuni de inovare/TT:

1. Examinarea posibilelor mecanisme (instrumente) care ar permite regiunilor să-și elaboreze propriile programe de sprijin, pentru a oferi mai multă infrastructură virtuală de inovare și pentru a sprijini capacitățile locale de inovare.
2. Stabilirea unui grup de părți interesate pentru a proiecta acțiuni care să reflecte punctele forte locale, să se alinieze la strategia națională de inovare și să valorifice oportunitățile oferite prin infrastructura fizică existentă, cum ar fi diferitele platforme multifuncționale și centrele de inovare și transfer tehnologic planificate.
3. Proiectarea și costul acțiunilor pilot
4. (Lansarea acțiunilor pilot)

Etape de reper

Dacă toate acțiunile urmează a fi gestionate de la nivel central

- Analiza necesităților identificând nevoia de locația și „gazdă” pentru o acțiune.
- Agrearea exemplurilor de bune practici și căii de transformare
- Lista de priorități convenită și planul de acțiuni formulat

Dacă există un mecanism pentru „gestionarea” bugetului la nivel regional

- Mecanismele pentru acțiuni regionale identificate
- Grupuri regionale de părți interesate create
- Proiectele pilot elaborate și bugetate

Rezumatul foii de parcurs OS6: Adoptarea unui accent regional clar pentru infrastructura de inovare și TT

Destinația (obiective strategice – perioada de implementare 3- 5 ani)
<p>OS6 O orientare regională clară a infrastructurii de I&TT adoptată ca parte a Strategiei regionale naționale</p> <p>Indicatori de performanță:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Numărul și diversitatea infrastructurilor recunoscute de I/TT în afara capitalei. ➤ Contribuția infrastructurii la creșterea economică locală

Bariere și riscuri (de Ecosistem/ +mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa datelor statistice disponibile cu privire la activitatea și performanța de inovare • Lipsa organizațiilor de cercetare în afara capitalei care să acționeze ca un hub pentru dezvoltarea activităților de inovare și TT în colaborare cu MEC. • Număr limitat de întreprinderi în regiuni cu activități inovatoare. • Lipsa oportunităților pentru studenți de a găsi un loc de muncă în afara capitalei • Lipsa ecosistemului local, masei critice/serviciilor locale • Fonduri mici de la parteneri internaționali, în special pentru proiecte de infrastructură și ceea ce este disponibil adesea reproduce activitățile realizate la nivel național.

Instrumente și alianțe (de Ecosistem/ +mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Rezultatul procesului de descoperire antreprenorială S3 în cazul în care acesta identifică oportunități la nivel subnațional. • Consolidarea organizațiilor publice de cercetare (reforma sectorului) și a unor universități regionale • Exemple de bune practici ale programelor regionale existente, de ex. Program de parteneriat al ADR Găgăuzia cu Universitatea din Comrat. • ADR-urile și planurile lor de dezvoltare, care vizează Fondul Regional de Dezvoltare. • Noi măsuri care vor fi implementate în regiuni (Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale)

Direcția inițială (obiective pe termen scurt, 1-2 ani)
<p>Proiectarea acțiunilor pilot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Efectuarea unei analize a necesităților care examinează nevoia sporirii suportului pentru I/TT în afara capitalei și, de asemenea, potențialul organizațiilor publice de cercetare din regiuni de a găzdui o astfel de inițiativă. Acest lucru poate fi legat de procesul specializării inteligente. 2. Identificarea bunelor practici și modele operaționale din rîndul inițiativelor aflate în derulare care au fost initial implementate în capitală și au fost transferate cu succes în țara și care oferă baza pentru extinderea ulterioară în alte regiuni. Acestea ar trebui să includă o identificare a condițiilor-cadru critice pentru un transfer de succes. 3. Alcătuirea unei liste prioritare de acțiuni, buget și calendar asociat, pentru dezvoltare și implementare.

OS7: Implicarea diasporei reflectată în documentele de politici (e.g. SND)

Recomandarea 6.2.1 din Evaluare: Reflectarea angajamentului pentru implicare a diasporei în domeniile de politici relevante prin documente și programe de politici (de exemplu, în Strategia Națională de Dezvoltare).

Indicatori de performanță

Pot include:

- Numărul de declarații care sunt reflectate în documentele și măsurile de politici.

Contextul acțiunii

Pornind de la prezumția că poate fi suficient de bine mobilizată, contribuția potențială a diasporei în calitate de motor pentru dezvoltarea durabilă bazată pe inovare în Republica Moldova este deja bine recunoscută. Cu toate acestea, mecanismele de implicare existente nu sunt capabile să utilizeze în mod sistematic acest potențial. Pentru a obține o participare semnificativă și pe scară largă a diasporei în procesul de inovare, este important ca implicarea diasporei să fie integrată în domeniile de politici relevante prin intermediul documentelor și programelor (de exemplu, în SND, referindu-se în mod explicit la potențialul substanțial al diasporei în a stimula inovarea și a contribui la rezolvarea provocărilor socio-economice; elaborarea programelor de dezvoltare, validare și recunoaștere a competențelor în cazul migranților de muncă).

Realizarea acestei acțiuni va necesita ca ministerele relevante să emită declarații clare privind dorința și scopul lor de a implica diaspora. Aceste declarații pot fi ulterior transpuse în acțiuni și măsuri de politici.

Riscuri și bariere

Identificate prin focus grupuri/consultarea părților interesate.

- Lipsa unei definiții universal acceptate a termenului „diaspora”
- Lipsa unei înțelegeri clare a potențialului și valorii diferitelor tipuri de diasporă. Aceasta ține de:
  - o Lipsa unei cartografieri clare a „diasporei” pentru a identifica „profilurile” membrilor (cine sunt membrii diasporei științifice – cadre universitare? cercetători? și ce pot oferi aceștia);
  - o Provocări în identificarea și contactarea diasporei din străinătate, în special a celor care dețin cetățenia română și, prin urmare, nu sunt cunoscuți ambasadelor Republicii Moldova.
  - o Lipsa unei analize clare a nevoilor, legate de cereri concrete (și nu artificiale), astfel încât acțiunile de politici să nu sprijine în mod artificial inițiativele care nu funcționează;
  - o Necesitatea unei mai bune înțelegeri a mecanismelor de transfer de cunoștințe atât pe partea de „ofertă”, cât și pentru „cerere”.
- Lipsa analizei pentru a înțelege de ce inițiativele anterioare nu au avut succes.
- Posibilă lipsă de aliniere între abordarea de sus în jos a factorilor de decizie naționali care definesc nevoile și abordarea de jos în sus, de ex. organizațiile de cercetare, care își definesc singure nevoile.
- Un accent prea puternic pe elaborarea politicilor și nu pe implementarea acestora.
- Lipsa așteptărilor realiste cu privire la momentul în care sprijinul diasporei poate avea într-adevăr un efect asupra unei inițiative de politică (Uneori nu există capacitatea de a oferi răspunsuri concrete la întrebări complicate de către diasporă).
- Un accent prea puternic pe STEM și o implicare insuficientă a Științelor Sociale, Artelor și Științelor Umaniste.

- Mecanisme birocratice și complicate de implementare a proiectelor.

Instrumente și alianțe

Identificate prin focus grupuri/consultarea părților interesate.

- Biroul Relații cu Diaspora (DRB) și în special indicatorii colectați în prezent de BRD, care evaluează nivelul de integrare a priorităților diasporei în domenii mai extinse de politici și ar putea fi extins în continuare pentru a măsura impactul politicilor;
- Rectorii Universităților + Planurile de dezvoltare strategică ale Universităților – care ar putea include modul în care ar fi valorificată implicarea diasporei;
- Asociațiile de absolvenți ai universităților;
- Grupuri de reflecție și inițiativele guvernamentale care lucrează la planuri și politici de implicare a diasporei;
- Camera de Comerț și Industrie și mediul de afaceri – pentru a sprijini diseminarea și creșterea gradului de conștientizare.
- Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Economiei
- Exemple de intervenții politice specifice privind implicarea diasporei care au funcționat în străinătate și care se potrivesc îndeaproape unei nevoi identificate în cazul RM.

Direcția inițială

Toate ministerele relevante vor formula o declarație clară a dorinței și scopului de a implica diaspora, în baza unei înțelegeri îmbunătățite a nevoilor autorităților și a profilurilor membrilor diasporei. Declarații pot fi apoi transpuse în acțiuni și măsuri de politici.

Responsabil de acțiune

De determinat

Planul de acțiuni

1. Analiza necesităților

Lansarea unei analize a necesităților (AN) „de jos în sus” care implică organizațiile publice de cercetare și alte părți interesate și, de preferință, realizată de BRD. Analiza ar trebui să fie conectată la planurile strategice pentru organizațiile publice de cercetare și ar trebui să reflecte tendințe și forțe motrice identificate. În mod ideal, ar include atât științele STEM, cât și cele socio-umane și ar reflecta, de asemenea, punctele de vedere ale sectorului privat.

Rezultat: O analiză clară a nevoilor care este legată de planificarea strategică a ORP și de opiniile sectorului privat.

2. Cartografierea diasporei

Această activitate trebuie să înceapă cu un acord privind definiția „diasporei” care urmează a fi cartografiată. Cartografierea va fi utilizată pentru a obține o înțelegere îmbunătățită a profilurilor persoanelor care întrunesc această definiție și va identifica eventuala contribuție și metoda optimă de angajare în transferul de cunoștințe.

Cartografierea ar putea include un instrument online de „înregistrare”. Acest lucru ar ajuta la rezolvarea dilemei dublei cetățenie în cazul unor membri ai diasporei, de ex. deținători atât a cetățeniei RM, cât și celei române, precum și gestionarea datelor cu caracter personal.

Rezultat: O privire de ansamblu privind „profilurile” existente, „valoarea” asociată și metodele preferate de implicare.

3. Fiecare minister relevant va formula o declarație clară privind intenția și scopului său de a implica diaspora.

Diferite ministere vor avea scopuri și obiective ușor diferite în implicarea diasporei în acțiunile lor. Fiecare minister interesat va trebui să înceapă prin a formula o declarație care să explice clar interesul și angajamentul de a coopera diaspora și să prezinte scopul lor în acest sens, din perspectiva inovării și/sau transferului de tehnologie. Declarațiile ar trebui, de asemenea, să precizeze cine este grupul țintă, de ex. nivelul de competențe al acestuia („înalt calificat”, „mai puțin calificat”). Declarațiile ar putea fi simple, de ex. „*Vom încuraja și vom invita profesorii din străinătate să...*”.

Rezultat: un set de declarații clare care vor indica direcția în care vor fi luate măsuri politice privind diaspora

4. Fiecare minister își va transpune scopul în acțiuni fezabile de politici.

Acțiunile de politici pot fi mici la început, dar trebuie să fie concrete și fezabile și ar trebui să reflecte în mod clar grupul din diasporă vizat. De exemplu, ar putea urmări implicarea diasporei în transferul inovației în agricultură într-o anumită regiune. Acest lucru ar putea începe cu ateliere online susținute de membrii diasporei, investiții ale diasporei sau găsirea unor modalități de a conecta pe cineva originar din Moldova care acum lucrează în străinătate într-o colaborare formală/semi-formală cu o companie din Moldova.

Rezultat: Un set de acțiuni de politici care reflectă nevoile și forțele motrice ale pieței și care pot fi implementate cu bugetul prevăzut, astfel încât să nu rămână doar la nivel de intenție.

5. Fiecare minister ar trebui să-și stabilească ținte și indicatori de performanță relevanți.

Fiecare acțiune ar trebui să aibă o țintă, iar progresul către ținta respectivă ar trebui să fie măsurabil cu indicatori care fie sunt deja disponibili, sau care pot fi configurați. Indicatorii de performanță trebuie să fie ambițioși, dar realiști și realizabili. Aceștia ar putea măsura nivelul de implicare într-o activitate sau dimensiunea investițiilor și ar putea fi specifici unei anumite regiuni sau sector.

Rezultat: un set de indicatori care sunt disponibili și pot fi colectați de BRD

6. BRD va monitoriza indicatorii de performanță ca parte a setului lor de indicatori.

BRD colectează deja 64 de indicatori legați de această activitate de politici. Cu condiția să dispună de capacitatea necesară, BRD ar fi organizația potrivită pentru a colecta indicatorii aferenți acestei sarcini.

Rezultat: Indicatorii vor fi disponibili pentru părțile interesate

Etape de reper

- Evaluarea necesităților realizată
- Cartografierea finalizată
- Ministerele participante au formulat fiecare câte o declarație.
- Declarațiile au fost transpuse în acțiuni clare care sunt vizibile în documentele de politici.
- Au fost stabiliți indicatori de performanță pentru acțiuni separate de politici.
- BRD a publicat primul set de date (de referință).

Rezumatul foii de parcurs OS7: Implicarea diasporei reflectată în documentele de politici

Destinația (Obiective strategice – termen de realizare 3- 5 ani)
OS7 Implicarea diasporei reflectată în documentele de politici (e.g. SND)
Indicatori de performanță:
Numărul de declarații care sunt reflectate în documentele și măsurile de politici.

Bariere și riscuri (Ecosistem/ + mediul extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa unei înțelegeri clare a potențialului și valorii diferitelor tipuri de diasporă. • Lipsa analizei pentru a înțelege de ce inițiativele anterioare nu au avut succes. • Lipsa unei definiții universal acceptate a „diasporei” • Posibilă lipsă de coordonare între abordarea de sus în jos a factorilor de decizie naționali care definesc nevoile și o abordare de jos în sus • Un accent prea puternic pe elaborarea politicilor și nu pe implementarea acestora. • Dublarea activităților și preocuparea legată de plasarea online a informațiilor în exces (protecția datelor personale). • Lipsa așteptărilor realiste cu privire la momentul în care sprijinul diasporei poate avea într-adevăr un efect asupra unei inițiative de politică. • Prioritizarea scăzută a subiectului de către ministere, în comparație cu demersurile pe dimensiunea integrării europene etc.

Instrumente și alianțe (Ecosistem/ + mediul extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Biroul de Relații cu Diaspora și în special indicatorii colectați de BRD. • Rectori Universităților + Planuri de dezvoltare strategică ale universităților din RM. • Asociațiile absolvenților • Grupuri de reflecție și inițiativele guvernamentale care lucrează la planuri și politici de implicare a diasporei. • Camera de Comerț și Industrie • MEC și ME • Exemple de intervenții politice specifice în domeniul diasporei care au funcționat în străinătate și care se potrivesc îndeaproape unei nevoi bine identificate în Moldova.

Direcția inițială (obiectiv pe termen scurt - 1-2 ani)
DI 2. Formularea de declarații ministeriale clare și acțiuni de politici asociate (mici) bazate pe o înțelegere îmbunătățită a nevoilor Republicii Moldova și a profilurilor diasporei.
Plan de acțiuni
1. Efectuarea unei analize a necesităților de jos în sus care să implice organizațiile publice de cercetare și alte părți interesate și conectarea acestora la planurile strategice ale ministerelor.
2. Definirea grupului țintă și efectuarea unei cartografieri pentru a identifica profilurile și metodele optime de implicare.
3. Ministerele relevante vor formula o declarație clară a intenției și scopului lor de a implica diaspora.
4. Fiecare minister va transpune scopul în acțiuni fezabile de politici.
5. Fiecare minister va stabili ținte și indicatori de performanță relevanți.
6. BRD va monitoriza indicatorii de performanță ca parte a setului lor de indicatori.

OS8: Constituirea grupului științific al diasporei

Recomandarea 6.4.1 din Evaluare: Înființarea GDȘ sub auspiciile BRD și cu sprijinul misiunilor diplomatice și consulare din străinătate pentru a eficientiza colaborarea științifică

Indicatori de performanță

- Număr de întâlniri
- Număr de membri
- Număr de activități distincte care au loc

Contextul acțiunii

Stabilirea unui mecanism solid pentru implicarea sistemică și pe termen lung a diasporei ar deschide noi oportunități în domeniul inovațional pentru Moldova. Cu toate acestea, deoarece legăturile actuale dintre rețelele din Moldova și cele din străinătate se bazează frecvent pe conexiuni personale și se bazează în mare parte pe oportunități ad-hoc de implicare, este necesar un efort mai concentrat pentru a asigura sustenabilitatea acestora și a realiza întregul potențial.

Se propune coordonarea implicării printr-un organism dedicat - un Grup științific al Diasporei (GȘD) - care ar putea juca un rol principal în promovarea și încurajarea cooperării științifice între membrii diasporei și oamenii de știință, cercetătorii și grupurile afiliate de acasă.

Scopul principal al înființării GȘD constă în promovarea și consolidarea cooperării științifice între cetățenii moldoveni care locuiesc în străinătate și oamenii de știință, cercetătorii și grupurile afiliate de acasă. Mecanismul ar ajuta, de asemenea, oamenii de știință moldoveni din țară sau din străinătate să-și promoveze realizările în întreaga lume academică. GȘD ar fi creat sub auspiciile BRD, dar cu o autonomie semnificativă care ar crește pe măsură ce organizația se maturizează, aduce rezultate pozitive și asigură diverse finanțări de la terți.

Un obiectiv secundar ar putea fi instituirea unui grup consultativ pentru Guvernul Republicii Moldova. Pentru a crește impactul acestui grup, ar fi logică includerea actorilor din afara cercetării și cercetătorii din domeniul științelor socio-umane. O abordare ar putea conecta grupul științific cu alte grupuri sectoriale și cu Guvernului Republicii Moldova. Acest lucru ar putea impune o schimbare a numelui grupului, pentru a nuanța că nu se limitează doar la „știință”. În cazul în care grupul va trebui să ofere consiliere cu privire la politici, atunci ar putea fi necesară implicarea membrilor din țară, care ar putea oferi feedback la sugestiile celor din străinătate.

În ambele cazuri, ar fi important ca grupul să fie autonom și independent de guvern și de sectorul public. De asemenea, trebuie să fie finanțat într-un mod sustenabil.

Pericole și bariere

Identificate în cadrul focus grupurilor/consultării părților interesate.

- Lipsa datelor concrete privind diaspora, necesare pentru un angajament cu membrii acesteia;
- Mărirea potențială a unui astfel de grup, coordonarea și comunicarea necesară asociată
- Lipsa capacității la BRD pentru a gestiona un astfel de grup (mare)
- Lipsa unei abordări holistice pe termen lung a inițiativei, necesară pentru a se asigura că aceasta nu va dispărea;
- Epuizarea resurselor diasporei, care s-a implicat, și-a acordat timpul și energia lor în trecut;

Instrumente și alianțe

Identificate în cadrul focus grupurilor/consultării părților interesate.

- Inițiativele și programele pilot actuale ale BRD ar putea facilita crearea grupului;
- Organizații și grupuri care au experiență anterioară în înființarea și conducerea unor astfel de grupuri și care ar putea fi angajate să le gestioneze timp de câțiva ani, incl. asociații de băștinași;
- Grupuri ale diasporei moldovenești înființate în străinătate, de ex. ONG-uri, care ar putea să-și asume un rol de conducere sau să lucreze împreună pentru a ajuta la gestionarea activității;
- Mici acțiuni pilot care ar ajuta la stabilirea modelului de operare și ar putea fi ulterior extinse;
- Rețelele existente în UE ale diasporei și practicile eficiente;
- Mecanisme de stimulare care ar putea conecta părțile interesate locale cu diaspora, de ex. Concedii sabatice plătite pentru personalul academic, oportunități pe termen scurt în străinătate pentru studenții absolvenți sau apel de propuneri de proiecte de cercetare care implică instituții academice locale, precum și parteneri din sfera de afaceri. Avantajul acestor tipuri de apeluri potențiale față de cele internaționale, cum ar fi Orizont Europa, este că acestea pot fi adaptate la obiectivele și nevoile specifice ale părților interesate locale.

Direcția inițială

Stabilirea domeniului de aplicare a acțiunii, inclusiv un mecanism clar de finanțare

Responsabil de acțiune

De determinat

Planul de acțiuni propus

1. Acord privind domeniul de aplicare și scopul creării GȘD

Primul pas trebuie să fie un acord cu privire la scopul și domeniul de aplicare al „GȘD”. În funcție de rezultat, de ex. dacă are un rol de consiliere în materie de politici și implică membri din afara „științei”, poate fi necesară o schimbare a numelui propus.

Rezultat: Scopul și domeniul de aplicare convenite și reflectate în nume.

2. Constituirea unei mici echipe fondatoare

Echipa inițială ar trebui să întrunească o masă critică, dar să fie suficient de mică pentru a fi agilă și receptivă. Rolul său va fi acela de a dezvolta un model de operare viabil pentru „GȘD” și de a identifica un mecanism de finanțare care să facă grupul sustenabil.

Membrii propuși ai grupului fondator pot include: BRD, MEC, Asociația Absolvenților din Universități, MAEIE, plus mai multe persoane de profil din Diasporă.

Rezultat: Echipa fondatoare instituită și mecanismul de finanțare identificat.

3. Propunerea unor metode regulate și ad-hoc de implicare.

Această acțiune va fi strâns legată de modelul de funcționare și finanțare propus și trebuie să reflecte, de asemenea, scopul și domeniul de aplicare.

Pentru un GȘD care nu este implicat în acțiuni de consiliere, aceste metode ar putea include înființarea de grupuri speciale de interese, de ex. grupurile pe discipline academice precum științele economice și istoria sau STEM. Grupurile individuale ar defini modul în care ar colabora și cum s-ar putea „întâlni”, de ex. printr-o conferință/simpozion anual care reunește întreaga diasporă, dar lasă spațiu pentru întâlniri mai mici ale grupurilor individuale.

Rezultat: Tipul, frecvența și metodele de integrare convenite.

4. Stabilirea unei baze financiare solide pentru operațiuni pe termen lung a Grupului

Identificarea unui model de finanțare viabil pe termen lung va fi esențială. Înființarea echipei de bază va necesita un anumit nivel de finanțare, dar este important ca activitatea să aibă o perspectivă de lungă durată, pentru a se asigura că activitățile nu se vor opri după 1-2 ani. Ar fi util ca echipa de bază să investigheze modul în care sunt finanțate alte grupuri similare, de ex. cu finanțare guvernamentală de bază și/sau prin cotizații de membru. Este important să menționăm că membrii vor face investiții intangibile și acest lucru va fi esențial de încurajat alături de finanțare.

Rezultat: Model financiar viabil pe termen lung propus.

5. Configurarea indicatorilor de performanță pentru GȘD.

Indicatorii de performanță trebuie abordați cu grijă. „Rezultatele” tangibile ale unei astfel de inițiativă poate necesita mulți ani de investiții și efort. Indicatorii de output pot fi utili la început pentru a monitoriza activitatea care măsoară interacțiunile umane. Indicatorii de rezultate și impact pot fi introduși după 8-10 ani și nu ar trebui să fie utilizați extins în primii ani. Configurarea canalelor de feedback va fi, de asemenea, o parte importantă a procesului de M&E, deși informația primită poate să nu fie întotdeauna una confortabilă.

Etape de reper

- Scopul și domeniul de aplicare stabilit
- Grupul fondator constituit
- Planul de afaceri, inclusiv modelul de finanțare agreed.

Rezumatul foii de parcurs OS.8: Grupul Științific al diasporei constituit și funcțional

Destinația (obiective strategice – pentru 3- 5 ani)
OS8 Grupul Științific al diasporei constituit și funcțional
Indicatori de performanță
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Număr de întâlniri ➤ Număr de membri ➤ Număr de activități distincte care au loc

Bariere și riscuri (de Ecosistem/ +mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa datelor concrete privind diaspora, necesare pentru un angajament cu membrii acesteia; • Mărimea potențială a unui astfel de grup, coordonarea și comunicarea necesară asociată • Lipsa capacității la BRD pentru a gestiona un astfel de grup (mare) • Lipsa unei abordări holistice pe termen lung a inițiativei, necesară pentru a se asigura că aceasta nu va dispărea; • Epuizarea resurselor diasporei, care s-a implicat, și-a acordat timpul și energia lor în trecut și nu va fi interesată să se implice (lipsa de voluntari și este prea multă muncă administrativă pentru o remunerare mică)

Instrumente și alianțe (de Ecosistem/ +mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Inițiativele și proiectele pilot actuale ale BRD ar putea facilita crearea grupului • Organizații și grupuri care au experiență anterioară în înființarea și conducerea unor astfel de grupuri și care ar putea fi angajate să le gestioneze timp de câțiva ani, incl. asociații de băștinași. • Grupuri ale diasporei moldovenești înființate în străinătate, de ex. ONG-uri, care ar putea prelua un rol de coordonare/conducere • Mici acțiuni pilot care ar ajuta la stabilirea modelului de operare și ar putea fi extinse ulterior. • Rețelele existente ale diasporei și practici eficiente din UE.

Direcția inițială (Obiectiv pe termen scurt 1-2 ani)
ID.2. Scopul Grupului științific al Diasporei stabilit, inclusiv identificarea unui model de afaceri viabil
Plan de acțiuni
<ol style="list-style-type: none"> 1. Acord privind domeniul de aplicare și scopul 2. Constituirea unei mici echipe fondatoare 3. Metode de implicare permanente și ad-hoc propuse. 4. Asigurarea unei baze financiare solide pentru operațiuni pe termen lung (modelul de operare de bază) 5. Indicatori de performanță pentru a capta activitatea și indicatorii pe termen lung pentru rezultate și impact

OS 9: Diaspora este implicată la diferite etape ale ciclurilor politicii de inovare, inclusiv la nivel local

Recomandarea 6.5.4 din Evaluare: Sporirea și menținerea încrederii în procesul de dezvoltare a politicilor în domeniul diasporei prin implicarea sistematică a membrii diasporei, inclusiv mecanisme de politici și instrumente de implementare clare și transparente

Indicatori de performanță

În discuție

Contextul acțiunii

Este recunoscut faptul că încrederea reprezintă o precondiție importantă pentru implicarea în orice inițiativă propusă de guvern, iar încrederea în instituții și conexiunea cu patria este necesară pentru o implicare în mod eficient a diasporei. Promovarea acestor calități necesită atât viziune strategică, cât și mijloace concrete pentru realizare.

Lipsa de încredere dintre membrii înalt calificați din diasporă și instituțiile din sectorul public din țara de origine a fost una dintre variabilele explicative centrale pentru o legătură fluctuantă a Republicii Moldova cu diaspora sa și este văzută ca o constrângere semnificativă pentru implicarea acesteia. Există o nevoie clară de a elabora politici pentru a menține contactul și a spori încrederea între diaspora și țara de origine, în același timp implicând strategic moldovenii care trăiesc în străinătate, în beneficiul patriei. Pentru atingerea acestor obiective, se recomandă ca Republica Moldova să elaboreze o strategie a diasporei, adoptată în consens cu membrii diasporei, împreună cu un plan de acțiune care să fie în concordanță cu prioritățile politicii naționale de dezvoltare și inovare. Acest lucru ar trimite un semnal clar despre intențiile pragmatice ale Moldovei de a implica diaspora sa și ar deschide calea către îmbunătățirea interacțiunilor.

Strategia ar trebui să se concentreze pe modul în care R.Moldova poate transmite un mesaj clar și consecvent celor care locuiesc în străinătate cu privire la activitățile care se desfășoară „acasă”, pentru a stabili și întări o relație de încredere. Acest lucru poate avea loc prin intermediul mai multor mijloace, prezentând „știri” și activități inclusiv de la nivel local, de ex. nu doar la nivelul interacțiunii în cadrul GȘD-ului. Factorul critic este consecvența.

Pericole și bariere

Identificate în cadrul focus grupurilor/consultării părților interesate.

- Lipsa de implicare a grupurilor locale în dezvoltarea și implementarea strategiei
- Lipsa consensului cu privire la cea mai bună abordare.
- Eșecul menținerii abordării pe o perioadă mai lungă de timp.
- Lipsa datelor locale în format electronic, pentru procesul de M&E, ceea ce scade transparența și responsabilitatea cu privire la utilizarea resurselor locale și creează suspiciuni și scepticism în rândul membrilor diasporei.
- Schimbările la nivel local provoacă probleme de consistență (fluctuația de personal).
- Lipsa infrastructurii pentru a susține implicarea.
- Prea multă implicare în activități de „plantare a copacilor” și încercări insuficiente de a construi o comunitate în jurul unei idei.
- Lipsa de încredere și lipsa de dorință de a se implica din cauza percepției nivelurilor ridicate de corupție în instituțiile de stat și academice

Instrumente și alianțe

Identificate în cadrul focus grupurilor/consultării părților interesate.

- GȘD-ul planificat, grupurile existente ale diasporei și activitățile în desfășurare
- Asociațiile de băștinași și alianța națională a asociațiilor de băștinași
- Grupuri locale interesate să-și asume un rol mai puternic în promovarea unei imagini pozitive a Moldovei în străinătate
- Includerea antreprenoriatului social și a educației
- Includerea diasporei în procesul de luare a deciziilor la nivel local
- Platforme pentru a facilita comunicarea dintre membrii diasporei și comunitățile locale.
- Mecanisme de sprijin la nivel internațional și național, de ex. Orizont Europa
- Strategii de dezvoltare a comunității locale
- Autoritățile publice locale
- Sesiuni de discuții comunitare în direct.
- Utilizarea unui limbaj mai simplu și mai direct în documente. (Membrii diasporei sunt variați în ceea ce privește educația – limbajul clar în comunicații și documentele de politică poate ajuta pe toată lumea să se implice în elaborarea politicilor acasă).
- Implicarea bibliotecilor și școlilor locale pentru a le transforma în centre locale pentru comunicarea cu membrii diasporei și diseminarea oportunităților de investiții.

Direcția inițială

Dezvoltarea unei strategii a diasporei, adoptată în consens cu membrii diasporei împreună cu un plan de acțiuni care este în concordanță cu prioritățile politicii naționale de dezvoltare și inovare.

Responsabil de acțiune

De determinat

Planul de acțiuni propus

1. Constituirea unui grup mic care va conduce acțiunea.

Acest grup va fi diferit de cel care va gestiona GȘD-ul, deși pot exista unele suprapuneri. Ar trebui să se concentreze asupra știrilor „locale”, de ex. din cadrul asociațiilor de băștinași mai degrabă decât din grupurile academice sau profesionale specializate.

2. Agrearea infrastructurii de implicare

Grupul ar trebui să convină asupra platformelor și metodelor care vor fi utilizate pentru a disemina știri și informații despre evenimente. Ar putea fi utilizate metode de întreținere redusă, cum ar fi rețelele sociale. O problemă mai importantă poate fi nivelul perceput de încredere în platformă.

Alături de astfel de rețele sociale, știrile ar putea fi difuzate și de către BRD, care ar putea face publice informații despre implicările care au loc prin intermediul proiectelor.

3. Identificarea aspectului „inovațional” care trebuie reflectat în istorii

În contextul acestei recomandări, „inovare” poate fi înțeleasă drept participarea în acțiuni „noi”. O atenție inițială ar putea fi acordată agriculturii și IT-ului. Spre deosebire de GȘD, acțiunile s-ar putea concentra pe idei pentru proiecte mici, de ex. proiectele care provin de la studenți pot fi remarcate cu un mic premiu sau cu o promovare pozitivă.

4. Definirea indicatorilor de performanță pentru a măsura rezultatele activității

Indicatorii de performanță în acest context trebuie selectați cu mare atenție deoarece aspectul care trebuie măsurat este „încrederea”. În timp ce indicatorii de activitate, de ex. numărul de istorii postate poate fi util, va fi nevoie pe termen lung de a identifica indicatorii care sugerează că activitatea are drept rezultat sporirea gradului de încredere. Acest lucru s-ar putea reflecta, de exemplu, în numărul și nivelul investițiilor efectuate de investitorii din diaspora în proiecte locale. Cu toate acestea, acest lucru ar putea necesita, de asemenea, schimbări în mediul general de facilitare a investițiilor, de ex. prin credite fiscale.

Etape de reper

- Grup fondator constituit
- Prezența stabilită pe rețelele de socializare

Rezumatul foii de parcurs OS 9: Diaspora este implicată la diferite etape ale ciclurilor politicii de inovare, inclusiv la nivel local

Destinația (obiective strategice – 3- 5 ani perioada de implementare)
<p>OS9 Diaspora este implicată la diferite etape ale ciclurilor politicii de inovare, inclusiv la nivel local</p> <p>Indicatori de performanță: urmează a fi decizi</p>

Bariere și riscuri (de Ecosistem/ +mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa de implicare a grupurilor locale în dezvoltarea și implementarea strategiei • Lipsa consensului cu privire la cea mai bună abordare. • Eșecul menținerii abordării pe o perioadă mai lungă de timp. • Lipsa datelor locale în format electronic, pentru procesul de M&E, ceea ce scade transparența și responsabilitatea cu privire la utilizarea resurselor locale și creează suspiciuni și scepticism în rândul membrilor diasporei. • Schimbările la nivel local provoacă probleme de consistență (fluctuația de personal). • Lipsa infrastructurii pentru a susține implicarea. • Prea multă implicare în activități de „plantare a copacilor” și încercări insuficiente de a construi o comunitate în jurul unei idei. <p>Proiecte și inițiative pe termen scurt (finanțate de donatori și implementate de diaspora), care nu sunt sustenabile din cauza finanțării bazate pe proiect.</p>

Instrumente și alianțe (de Ecosistem/ +mediu extern)
<ul style="list-style-type: none"> • GȘD planificat pentru a fi creat, grupurile existente ale diasporei și activitățile în desfășurare. • Asociațiile de băștinași și alianța națională a acestora. • Grupuri locale interesate să joace un rol mai puternic în promovarea unei imagini pozitive a Moldovei peste hotare. • Includerea antreprenoriatului social și a educației. • Includerea diasporei în procesul de luare a deciziilor la nivel local. • Platforme pentru a facilita comunicarea dintre membrii diasporei și comunitățile locale. • Mecanisme de sprijin la nivel internațional și național, de ex. Orizont Europa. • Strategii de dezvoltare a comunității locale. • Autoritățile publice locale. • Sesiuni de discuții comunitare în direct. • Utilizarea unui limbaj mai simplu și mai direct în documente. • Implicarea bibliotecilor și școlilor locale pentru a le transforma în centre locale pentru comunicarea cu membrii diasporei și împărtășirea oportunităților de investiții. • Proiecte și activități durabile, investiții pe termen lung în proiecte comunitare și antreprenoriat social.

Direcția inițială (Obiectiv pe termen scurt 1-2 ani)

Dezvoltarea unei strategii a diasporei, adoptată în consens cu membrii diasporei împreună cu un plan de acțiune care este în concordanță cu prioritățile politicii naționale de dezvoltare și inovare.

Plan de acțiuni

1. Stabilirea un grup mic care va conduce acțiunea.
2. Agrearea unei „infrastructuri de implicare”
3. Identificarea aspectului „inovațional” care trebuie reflectat în activități și istorii
4. Definirea indicatorilor de performanță pentru măsurarea rezultatelor activității (indicatorii în acest context trebuie selectați cu mare atenție deoarece aspectul care trebuie măsurat este „încrederea” .

Referințe

Analiză privind inovațiile pentru dezvoltare durabilă în Moldova, UNECE 2022:

https://unece.org/sites/default/files/2022-05/9789211172911_I4SDR_MOLDOVA_2021_web_full%2Bcover_RO.pdf